

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce**

Charitativní a sociální práce

Bc. Eduard Strzelec, DiS.

**VNÍMÁNÍ PROFESE SOCIÁLNÍ PRÁCE V PODMÍNKÁCH
CHARITNÍCH ZAŘÍZENÍ NA ÚZEMÍ OSTRAVSKO –
OPAVSKÉ DIECÉZE.**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Jakub Doležel, Th.D.

2020

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedl v seznamu literatury.

V Havířově, dne: 5. května 2020

Eduard Strzelec

Poděkování: Děkuji vedoucímu práce Mgr. Jakubu Doleželovi, Th.D. za odborné vedení, jeho ochotu a vstřícnost při předávání podnětných informací a pomoc při vyhledávání podkladů potřebných pro tuto diplomovou práci.

Obsah

Úvod.....	6
I. TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Česká cesta sociální práce	9
1.1 Sociální práce na přelomu 19. a 20. století.....	9
1.2 Sociální služby a sociální práce v kontextu sociálního státu.....	11
1.3 Sociální práce v období let 1989-2006.....	13
1.4 Geneze zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách	14
1.5 Shrnutí – klady a zápory zákona č. 108/2006 Sb.	15
1.6 Příprava zákona o sociálních pracovnících	16
2 Sociální práce jako autonomní profese.....	17
2.1 Vymezení sociální práce.....	17
2.2 Vnímání sociální práce veřejností: mýty o roli sociálních pracovníků	20
2.3 Bariéry bránící dosahování oborových zájmů sociální práce.....	22
2.4 Mizérie sociální práce.....	24
2.5 Důsledky pro posílení obrazu sociální práce – názory studentů v USA na sociální práci.....	25
2.6 Sociální pracovníci a sociální práce v církevních, nevládních organizacích v Polsku	27
3 Charita ČR jako organizace poskytující sociální práci.....	30
3.1 Stručný pohled do historie charitní sociální práce	30
3.2 Základní údaje, poslání a struktura Charity ČR	31
3.3 Diecézní charita ostravsko-opavská	32
II. PRAKTICKÁ ČÁST	34
4 Metodika a strategie zkoumání.....	35
4.1 Cíle výzkumného šetření, hlavní výzkumná otázka	35
4.2 Výzkumná metodologie.....	36
4.3 Výzkumný soubor	38
4.4 Etické aspekty výzkumu.....	39
4.5 Zpracování dat.....	40
5 Výsledky výzkumu	41
5.1 Předpoklady respondentek pro porozumění sociální práci jako profesi.....	41

5.2	DVO 1: Jak vnímají vedoucí pracovníci charitních služeb na území Ostravsko-opavské diecéze sociální práci jako profesi v prostředí charitních služeb?	42
5.3	DVO2: Jak vnímají vedoucí pracovníci charitních služeb na území Ostravsko-opavské diecéze společenské postavení sociální práce jako profese?	45
5.4	DVO3: Jak vnímají vedoucí pracovníci charitních služeb na území Ostravsko-opavské diecéze aktuální procesy institucionalizace sociální práce jako profese?	47
5.5	Shrnutí a doporučení pro praxi	48
	Diskuze a závěr	51
	Použité zdroje a prameny	53
	Seznam zkratek	57
	Zákony.....	57
	Seznam tabulek	57
	Seznam obrázků	57
	Seznam příloh.....	57

Úvod

Ve své práci se zabývám problematikou vnímání profese sociální práce v podmínkách charitních zařízení na území Ostravsko-opavské diecéze. Hlavní cíl mé diplomové práce je identifikovat názory vedoucích pracovníků charitních služeb k sociální práci jako profesi a zmapovat, zkoumat a popsat jejich vnímání na tuto oblast, dále pak zjistit, jak chápou svou roli vso uvislosti s vývojem a perspektivou sociální práce v ČR, co by pomohlo zvýšit prestiž a uznání sociální práce, a které překážky tomu brání. Postavení charitních organizací na trhu v sociálních a zdravotních službách je celkem významné a široké, jsou poměrně velkým zaměstnavatelem a disponují řadou charitních služeb. V roce 2018 pomohla Charita ČR 145 tisícům lidem v nouzi, a to ve 1312 charitních službách, celorepublikově charitní služby a projekty zaměstnávaly v roce 2018 celkově 1202 osob na pracovní pozici sociální pracovník (osobní sdělení Charita ČR. 2020). Úspěšnost etablování profese sociální práce v české společnosti může být významně ovlivněna postoji důvěry či nedůvěry k profesi sociální práce takového aktéra, jakou je katolická Charita.

Domnívám se, že této problematice není věnována dostatečná odborná pozornost. V české odborné literatuře je velmi málo publikací zaměřených na vnímání sociální práce a úskalí, která přináší tato profese, a proto považuji za důležité věnovat se právě této oblasti. Důvodem zvolení tohoto tématu jsem si stanovil také proto, že v oblasti sociální práce sám již delší dobu pracuji a zajímá mě otázka, jak dosáhnout, aby sociální práce byla uznávanou, dobře situovanou a společensky etablovanou profesí a mohla dosáhnout svých cílů. Získaná empirická data z prostředí reprezentace charit v konkrétním regionu přinesou poznatky z oblasti, o níž zatím žádné nemáme a umožní zpřesnit predikci budoucnosti sociální práce, jako profese v naší zemi.

Diplomová práce je rozdělena do dvou základních částí - teoretické a praktické (výzkumné) s použitím kvalitativního výzkumu. Teoretickou část jsem rozdělil do tří kapitol. V první kapitole se zabývám českou cestou sociální práce, mapuji historii zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách a také vznik a přípravu zákona o sociálních pracovnících. V druhé části zdůrazňuji, že sociální práce to nemá jednoduché, lze konstatovat, že nemá dobrý status – nestabilní status na veřejnosti, veřejnost ji sice zdánlivě rozumí a podporuje její hodnoty, ale má pro sociální práci řadu mýtů a různorodých představ. V odborném diskurzu se běžně hovoří o krizi sociální práce, která spočívá v rozmazání její identity, dá se hovořit o „mizérii“ sociální práce, prestiž a uznání má nízké. Nastíním obraz sociální práce v USA, kde se

podělím o názory studentů na obraz sociální práce. Další zahraniční zastavení bude v Polsku, kde čtenáře seznámím, jak se realizuje sociální práce v církevních nevládních organizacích. V třetí závěrečné kapitole teoretické části popisuji neziskovou, humanitární organizací Charita ČR s jejím posláním, strukturou a stručným pohledem do historie charitní práce. Dále seznamuji s Diecézní charitou ostravsko-opavskou, kde budu provádět v předem určených sociálních službách výzkumné šetření s vedoucími pracovníky.

Pro praktickou část své diplomové práce jsem zvolil kvalitativní výzkumnou strategii s využitím polostrukturovaných rozhovorů s vedoucími pracovníky zkoumaných charitních zařízení na území Diecéze ostravsko-opavské. Cílem je zmapovat, zkoumat vnímání těchto vedoucích pracovníků k sociální práci jako profesi a zjistit, jak dosáhnout, aby sociální práce byla uznávanou a společensky reflektovanou profesí a mohla dosáhnout svých cílů. Na výzkumné šetření navazuje poslední část diplomové práce, kde budu popisovat a interpretovat dosažené výsledky z výzkumu včetně souhrnu odpovědí na dílčí výzkumné otázky. V závěru práce sumarizuji získané poznatky a navrhnou doporučení pro praxi.

Domnívám se, že tato práce může sloužit nejen zájemcům o studium nebo studentům oboru Sociální práce, popř., Charitativní a sociální práce, ale i široké veřejnosti k tomu, aby získali podrobnější vhled do *vnímání* o důležitosti a potřebnosti profese sociální práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Česká cesta sociální práce

V následujících podkapitolách je vždy načrtnut stručný historický kontext spolu s hlavními transformacemi v sociální práci, které daná doba přinesla.

1.1 Sociální práce na přelomu 19. a 20. století

Je nesporné, že znalost historie sociální práce je velmi důležitá, protože nám umožní dostatečně pochopit současnou strukturu profese, teoretické přístupy i předjímat její možný další rozvoj. Stejně tak jako aplikovat účinné strategie řešení problémů, které bývají mnohdy důsledkem předchozích nedostatečných nebo chybných řešení, a poučit se tak ze selhání profese v dobách minulých (Kodymová, 2018 s. 19-32).

Počátek 19. století byl ve znamení ekonomických, politických a sociálních přeměn a mnohé funkce rodiny a komunit přebírají vznikající tzv. *formální organizace*, v jejichž rámci se dle sociologů odehrávají zvláště významné institucionalizované činnosti (Keller, 1995). V průběhu modernizace se formálnější celospolečenské prostředky snaží řešit celou škálu sociálních problémů. Došlo k propojení sociální práce se státem, kdy se řada soukromých institucí stala státními.

Potřebu profesionalizace filantropické péče vyvolaly změny společenského uspořádání nesené vstupem do doby industrializace, kdy původně nastavené systémy ochrany lidí závislých na pomoci jiných začaly selhávat a objevila se potřeba vystavět nové. Zejména poslední dekáda devatenáctého a první dekáda dvacátého století přinesly cílovou snahu o překonání starých forem dobročinnosti a filantropie s cílem přesněji zasahovat do oblasti rodiny, bydlení, zdraví a ochrany dětí, a to zejména v prostředí industrializovaných měst. Tato snaha se potkala s rozvojem vzdělávání žen, v jehož důsledku (ale nejen jím), vznikají nové profese, mezi které lze řadit i sociální práci či zdravotnictví. Na přelomu devatenáctého a dvacátého století se tak objevilo mnoho žen, které zkoumaly podmínky sociálního a ekonomického života. Jejich spolupráci umožňovaly nevládní organizace, zejména Červený kříž či Křesťanské sdružení mladých žen (Kodymová, 2018, s. 31).

Sociální práce, která se v rámci vybudovaných institucí uplatňovala, měla následující charakteristiku: segregaci problému s tendencí uzavřít problém do samostatného odděleného světa, „*Cílem zásahu sociálního pracovníka bylo vrátit člověka s obnovenou kapacitou do společnosti*“ (Navrátil, 2000). Na našem území byla veřejná chudinská péče legislativně upravena až v polovině 19. století a uchovala si své historicky ustálené pojetí jako péče poskytovaná obcemi, tedy na místní úrovni. Tento trend velmi úzce souvisel s vývojem

v okolních zemích. Po vzniku Československé republiky v roce 1918 došlo k tzv. recepci rakousko-uherského práva, tedy k převzetí velkého množství rakousko-uherských předpisů do právního řádu ČSR, došlo k tomu tzv., recepčním zákonem (zákon č. 11/1918). Chudinská péče byla u nás i v okolních zemích poskytována až jako krajní řešení situace, kdy chudý nebyl podpořen z jiných zdrojů. Primárně měla zabezpečení chudého obstarat rodina, dále pak měl být zajištěn z jiných systémů veřejného zabezpečení a v neposlední řadě bylo možné zabezpečení ze strany spolků, fondů a jiných soukromoprávních subjektů. Pokud člověk nemohl být dostatečně zabezpečen z těchto zdrojů, vznikala povinnost správních orgánů – postupně obce, okresu a země – poskytnout potřebnému chudinskou péči. Odpovědnost zainteresovaných subjektů tedy byla formulována jako posloupnost s jasnou prioritou rodiny. V období první republiky, kdy došlo k neobyčejnému rozmachu dobrovolné sociální péče, mnozí autoři se vyslovovali pro její lepší koordinaci a řízenou dělbu práce s veřejnou správou. Negativní důsledky nedostatečné koordinace byly spatřovány zejména v tom, že se některé formy sociální péče v jedné oblasti překrývaly, zatímco v jiné se jich zcela nedostávalo. Mezi nejvýznamnější dobrovolné spolky působící v tomto období na území Československa patřily: Společnost Čs. Červeného kříže, organizace Okresních péčí o mládež, Masarykova Liga proti tuberkulóze. Nejčastější formou sociální služby, jež byla poskytována u nás za první republiky byla ústavní péče (Matoušek a kol., 2007). Potřeba vybudovat moderní sociální péči z dobrovolných činností péče v naší zemi vyvolala reakci v roce vzniku samostatné Československé republiky. Roku 1918 vznikla první škola sociální práce, a to Vyšší škola sociální péče v Praze. Byla zrušena v roce 1935 a nahrazena Masarykovou státní školou zdravotní a sociální péče, která nabízela vyšší odborné vzdělání pro sociální a zdravotní pracovnice.

Období první republiky bylo rovněž dobou nevídaného rozvoje specializovaných poradenských služeb, před druhou světovou válkou u nás existovaly poradny pro volbu povolání, pro duševní zdraví, městské sociální poradny, poradny pro matky s dětmi, tuberkulózní poradny a venerické poradny. Původně vznikaly jako nestátní nebo církevní zařízení, ale postupně byly některé z nich přebírány státem (Kodymová, Matoušek, 2001).

Ke zkvalitňování obsahu i rozsahu praxí při studiu nemalou mírou přispíval profesní spolek sociálních pracovníků „Organizace sociálních pracovníků“ (OSP), jehož původ se odvíjel od absolventského spolku Vyšší školy zdravotně sociální péče v Praze. Přínos byl velmi pestrý. V tomto případě lze zejména zdůraznit rozšiřování nabídky praktických pracovišť, kde mohly studenta mentorovat pracovnice s odborným vzděláním a praktickou zkušeností. K aktivitám zaměřeným na zvyšování kvality praxe přispíval i spolkem realizovaný odborný tisk (zejména

periodicky vydávané zpravodajství, později oborový časopis a odborná literatura), který významně přispěl k pregraduálnímu vzdělávání studentům a kontinuálnímu vzdělávání sociálních pracovníků v praxi (Kodymová, 2013, s. 67-74).

Základním cílem sociální politiky první Československé republiky bylo tedy zlepšit sociální poměry širokých vrstev. Byla to snaha o nápravu těch největších sociálních rozdílů, daných majetkovou diferenciací společnosti. Právě úsilí o poskytování sociální ochrany, a to neustále se zvětšující skupině občanů, mělo zásluhu na uchování demokratického charakteru první republiky, a to i přes šířící se ideologii fašismu ve třicátých letech (Matoušek a kol., 2007). Moderní sociální práce je v České republice poměrně mladou disciplínou. Avšak historie tohoto oboru na našem území není zdaleka tak mladá. Autoři se shodují, že až do roku 1948 procházela česká sociální práce podobným vývojem, jako v řadě jiných západních zemích. Za první republiky zde vznikaly první instituce poskytující odborné vzdělání v sociální práci, později i vysokoškolské vzdělání v tomto oboru. Vznikla i profesní organizace sdružující sociální pracovníky. Tento vývoj zastavil až rok 1948 a nástup socialismu, kdy stát zaujal k sociálním problémům odmítavý postoj, protože ideologie socialismu sociální problémy vylučuje. Stát se stal jediným subjektem, který prováděl sociální činnost, a soukromá aktivita v této oblasti byla striktně potlačována. Ženy byly zapojovány do práce s dětmi a nezaměstnanost neexistovala, protože platila všeobecná pracovní povinnost. Sociální práce v českém prostředí se tedy zúžila pouze na politiku dávek (Nečasová, 2001; Matoušek, Doležel, 2013).

1.2 Sociální služby a sociální práce v kontextu sociálního státu

Naše sociální politika byla západními koncepcemi ovlivňována jen v krátké době po skončení druhé světové války. Po únorovém převratu v roce 1948 pak byla formována zcela jinak, prioritou byla stabilizace moci a zajištění chodu hospodářství. Byl zrušen institut domovského práva a nahrazen institutem československého občanství, starost o znevýhodněné tím přešla z obcí na stát (Matoušek a kol., 2007).

V roce 1948, kdy se dostala k moci Československá komunistická strana, byly znárodněny výrobní prostředky jednotlivců, církví a spolků. Předpokladem komunistické strany bylo, že znárodněním majetku budou odstraněny třídní rozdíly, nezaměstnanost, chudoba a sociální problémy je doprovázející. Matoušek (2001) říká, že komunisté se domnívali, že sociální problémy jsou pouhé přežitky kapitalistického společenského řádu, které automaticky zaniknou, jakmile zmizí jejich ekonomická základna. Sociální práce tedy ve státě bez

sociálních problémů začala být přebytná a nežádoucí. V celém systému sociálního zabezpečení došlo ke změnám. Teprve v druhé polovině šedesátých let se začalo jednat o obnovení sociální práce jako odborné disciplíny. V šedesátých a sedmdesátých letech se také začaly rozšiřovat odbory péče o pracující, a to zejména ve velkých závodech. Tyto odbory pečovaly o různé skupiny zaměstnanců. Mezi tyto skupiny patřili například mladiství a svobodné matky. Usilovalo se o převýchovu alkoholiků a propuštěných vězňů. V péči o tyto skupiny obyvatel, se pomalu znovu obnovovala sociální práce. V sedmdesátých a osmdesátých letech se sociální práci nepřímo věnovali lidé z praxe. Byli to například pracovníci v domovech důchodců, ve výchovných ústavech, ve vězení. Jakékoli negativní výzkumy z té doby, které by mohly poukazovat na špatnou sociální či zdravotní situaci, byly politickými orgány zakázány. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí vytvořil v polovině osmdesátých let „metodiku plánování sociálního rozvoje“ sociálních pracovníků, i pro tzv. odborné sociální služby, kterých byl však nedostatek. Odbornými sociálními službami je myšlena například péče o obtížně přizpůsobivé jedince, řešení sociálních problémů občanů „cikánského původu“ či péče o staré lidi. Odbory pečovaly o různé skupiny zaměstnanců. Mezi tyto skupiny patřili například mladiství a svobodné matky. Usilovalo se o převýchovu alkoholiků a propuštěných vězňů. V péči o tyto skupiny obyvatel, se pomalu znovu obnovovala sociální práce. V sedmdesátých a osmdesátých letech se sociální práci nepřímo věnovali lidé z praxe. Byli to například pracovníci v domovech důchodců, ve výchovných ústavech, ve vězení. Jakékoli negativní výzkumy z té doby, které by mohly poukazovat na špatnou sociální či zdravotní situaci byly politickými orgány zakázány.

Veškerá odpovědnost za výkon sociální péče byla v podstatě převedena na stát. Sociální péče byla centralizována, samospráva vykonávána v této sféře obcemi v době první republiky zcela vymizela. Církevní a jiné nestátní ústavy se postupně rušily nebo je přebíral do rukou stát. Řídící a kontrolní pravomoci byly svěřeny Státnímu úřadu sociálního zabezpečení, vlastní činnost na úseku sociální péče pováděly národní výbory. V této době nebyl naší právní úpravou poskytnut téměř žádný prostor pro další rozvoj sociálních služeb. Důraz se kladl především na ústavní péči, na pečovatelskou službu (jako v podstatě jedinou terénní sociální službu) a na poradenství.

Kodymová (2016) upozorňuje na nepřesnost tvrzení, že by sociální práce za socialismu neexistovala. Sociální práce existovala, ale jen jako silně redukováná profese. Ztratila na dlouhou dobu status společensky akceptované profese i vědního oboru, přičemž v západních zemích se právě tento status profese sociální práce čile rozvíjel. Důvodem pro vznik tohoto

stavu bylo podle Kodymové také to, že pro obor neexistovala společenská zakázka. Sociální práce se na čas ztratila z dohledu veřejné, politické a mediální kontroly.

1.3 Sociální práce v období let 1989-2006

Po roce 1989 nastaly v naší republice zásadní změny, a to jak v oblasti politické a ekonomické, tak v oblasti sociální. V roce 1990 byl připraven Scénář sociální reformy – jakýsi program postupu reformy v jednotlivých částech československého systému sociální ochrany. V jeho rámci se kromě jiného předpokládala reforma celého systému sociální péče a jeho přetvoření v moderní systém sociální pomoci, přičemž se pracovalo s konceptem tzv. záchranné sociální sítě. Ke znovuzrození oboru sociální práce došlo v Československu až po sametové revoluci v roce 1989. „*Po roce 1989 se našim sociálním pracovníkům otevřela možnost ustavit sociální práci na nových základech.*“ (Nečasová, 2001, s. 54) V prvním návrhu zákona o sociální pomoci je sociální práce definována jako metoda sociální pomoci. Vzniká řada institucí k řešení sociálních problémů a dochází k rozvoji sociální politiky, zabezpečení, pojištění, sociálních služeb a vznik nových vzdělávacích programů (Kuzníková, 2011).

Uvolnění poměrů po roce 1989 znamenalo v oblasti sociálních služeb rovněž vznik a v krátkém období dramatický nárůst počtu nestátních neziskových organizací, které začaly tyto služby poskytovat. Církev, které představovaly v oblasti sociální práce jistou tradici, byť přerušenu, navázaly na své aktivity v dané oblasti a začaly poskytovat sociální služby v rámci Charity a Diakonií, začaly provozovat své domy pro seniory, hospice, noclehárny, azylové domy aj.

Ze sledování vývoje sociální práce vidíme, že se do popředí dostávají snahy o její profesionalizaci čili zdokonalování systému vzdělávání sociálních pracovníků, který dnes zahrnuje i vysokoškolské vzdělávání. Profesionalizaci oboru sociální práce u nás výrazně podpořil vznik *minimálních standardů vzdělávání v sociální práci* v roce 1993 (v dalších letech průběžně aktualizováno), v nichž jsou vymezeny základní požadavky na kvalifikaci absolventů studia sociální práce pomocí zásad studia a minimálního souboru studijních předmětů. Standardy jsou základním nástrojem české Asociace vzdělavatelů v sociální práci s cílem definovat kvalitu vzdělávání u pomaturitních forem studijních oborů sociální práce (Kuzníková, 2011).

Konference o profesním profilu sociální práce v České republice v roce 1996 vymezila sociálního pracovníka jako profesionála, který řeší sociální problémy, zprostředkovává pomoc

při řešení těchto problémů a snaží se zabránit jejich vzniku nebo vyhocení. Sociální práci pojímá jako službu klientům (jedincům, rodinám, skupinám nebo komunitám), kterou je možno charakterizovat pojmy pomoc, podpora, provázení.

1.4 Geneze zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Právní úprava sociálních služeb spadajících do rezortu MPSV ČR se (spolu s celým systémem sociální péče) do nedávné doby právem označovala za popelku českého práva sociálního zabezpečení. Dlouho se totiž nedařilo přijmout novou, moderní právní úpravu. Pracovníci sociálních služeb i klienti byli nuceni přizpůsobovat se režimu zastaralého i nevyhovujícího systému sociální péče, právně upraveného ještě před rokem 1989.

Předešlá právní úprava sociálních služeb se jevila jako nevyhovující už od devadesátých let. Od té doby volala odborná veřejnost po změně celého systému sociální péče. Základní problémy dosavadní právní úpravy sociálních služeb byly následující: V období vlády komunistické strany v naší zemi byl v padesátých letech do naší právní úpravy převzat tzv. sovětský model sociálního zabezpečení, a tedy i sociálních služeb. Zatímco za první republiky byly sociální služby provozovány obcemi a dobročinnými spolky, od roku 1956 přešla kompetence k poskytování sociálních služeb do rukou státu.

V prvním zákoně O sociálním zabezpečení č. 55/1956 Sb., byla ještě stanovena možnost, aby sociální služby poskytovaly církve a církevní řády. V šedesátých letech však byla i tato možnost zrušena. Po určitou dobu mohly sociální služby svým členům poskytovat jednotná zemědělská družstva. V padesátých letech byl vytvořen jednotný systém sociálního zabezpečení, v jehož rámci byla upravena rovněž sociální péče spolu se sociálními službami (Matoušek a kol., 2007).

Pokusem o změnu byla v roce 2002 formulace Standardů kvality sociálních služeb, která však až do přijetí zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách znamenala jen doporučení ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí ČR sloužící k orientaci poskytovatelům sociálních služeb, které mnohé sociální organizace nebraly na vědomí. Velký problém v tomto období představovalo financování nestátních poskytovatelů sociálních služeb. Z převážné části bylo závislé na centrálně řízených dotacích ze státního rozpočtu, malou část poskytovaly obce a města v rámci vlastního rozpočtu, minimum představovaly sponzorské dary. Státní dotace byly poskytovány vždy na jeden rok a navíc s několika měsíčním zpožděním, což pro poskytovatele sociálních služeb vytvářelo nejen nejistotu, ale vlastně i skutečné materiální potíže. Tento fakt se pak negativně projevil buď ve stagnaci úrovně poskytovaných sociálních služeb, či naopak ve snaze získat peníze i ze zahraničních zdrojů – v realizaci projektů, které

neměly naději na úspěch pro nedostatečné materiální a odborné zázemí daných organizací (Matoušek a kol., 2007, s. 31).

Po mnoha letech úsilí byl v roce 2006 schválen zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách s účinností od 1. 1. 2007. Tento zákon mj., stanovil povinnou registraci poskytovatelů sociálních služeb a to na příslušném krajském úřadě, definoval kvalifikační požadavky na výkon sociálního pracovníka a pracovníka v sociálních službách, dále vymezil další podstatné povinnosti poskytovatelů sociálních služeb. Ministerstvo práce a sociálních věcí ručí za kvalitu výkonu sociální práce ve vztahu ke klientům a veřejnosti, kvalita služeb koresponduje s dodržováním základních lidských práv a svobod a zachovává lidskou důstojnost. Výrazná změna koncepce sociální péče byla tímto zákonem zaručena, ovšem nedokázala se vyvarovat i nových „nedokonalostí“, které se naplno projeví už v prvním roce účinnosti zákona. Nový systém sociální péče podporoval především individuální péči, snahu ponechat klienta v domácím prostředí.

1.5 Shrnutí – klady a zápory zákona č. 108/2006 Sb.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách znamená pro oblast sociálních služeb zásadní přínos. Po mnoha letech příprav představuje potřebný, nový legislativní rámec, jak pro poskytovatele sociálních služeb, tak pro jejich příjemce. Tento zákon nastavil zcela nový směr sociálních služeb, klade důraz především na osobu samotného klienta a jeho individuální potřeby. Za nesporné pozitivum lze považovat zrovnoprávnění státních a nestátních subjektů – poskytovatelů sociálních služeb, a to především v jejich přístupu ke státním dotacím. Za přínos zákona je dále nutno uvést zvýšení kvality sociálních služeb tím, že jednoznačně definuje kvalifikační požadavky na práci v oblasti sociálních služeb a také povinné vzdělávání zaměstnanců. V tomto směru se stal zákon i popudem k otevření nových studijních oborů a specializací na vysokých školách a vyšších odborných školách, jejichž absolventi mají reálnou možnost v uplatnění se na trhu práce. Tím, že registrujícímu orgánu umožnil i status inspekce, vytvořil předpoklady pro systémový dohled nad kvalitou poskytovaných sociálních služeb. Zákon stanoví kvalifikační požadavky pro výkon povolání v sociálních službách, ale zároveň umožňuje péči o klienta v rodinném prostředí, přičemž na rodinného příslušníka, který péči obstarává, neklade požadavky žádné.

Tím, že zákon vyjmenovává typy sociálních služeb, které mohou být z příspěvku na péči hrazeny, představuje možnou stagnaci v charakteru sociálních služeb, neboť nemotivuje poskytovatele k jejich inovaci a rozšiřování. Jako nevýhody bych uvedl nárůst administrativy a taktéž složité a komplikované financování provozu sociálních služeb. Co zákon vůbec neřeší,

je zajištění rozmanitosti služeb, jejich kapacity a dostupnosti. Jak ukázala praxe, očekávané problémy se skutečně naplnily, a proto bylo nutné přistoupit k řadě novelizací zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

1.6 Příprava zákona o sociálních pracovnících

Počátky příprav zákona o sociálních pracovnících lze zařadit do doby, kdy vznikl i zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Ten na rozdíl od profesního zákona legislativním procesem prošel, protože byla tehdy úprava sociálních služeb přednější. Nicméně malá poupravená část profesního zákona byla do něho také začleněna. Tímto způsobem byly tak alespoň částečně upraveny podmínky pro výkon sociálního pracovníka (Kodymová, Suda, Musil, 2012, s. 49-52).

Přestože se tento krok může jevit jako nešťastný nebo omezující, domnívám se, že to byla tehdy jedinečná šance, jak aspoň částečně upravit podmínky pro výkon činnosti sociálního pracovníka.

Současná právní úprava postavení sociálních pracovníků v České republice zahrnuje tedy pouze obecné nároky a dané povinnosti pro výkon profese sociální práce. Žádný zákon nespécifikuje legislativní vymezení postavení sociálního pracovníka.

Vláda ČR na svém jednání dne 15. prosince 2014 usnesením č. 1056 schválila Plán legislativních prací vlády na rok 2015, v němž je stanoven termín předložení věcného záměru zákona o sociálních pracovnících v červnu roku 2015. Hlavní gestor sociální práce v České republice Ministerstvo práce a sociálních věcí požádalo o prodloužení termínu na prosinec 2015. Nový zákon se bude vztahovat na všechny sociální pracovníky v působnosti všech rezortů ve veřejnoprávních a soukromoprávních subjektech, včetně samostatného výkonu činnosti. Sociální pracovníci budou při výkonu profese vázáni etickými zásadami. (Socialnirevue /online/).

Cílem navrhované právní úpravy je zkvalitnit sociální práci, podpořit odborný status sociálních pracovníků a prestiž oboru sociální práce. Zákon o sociálních pracovnících by byl koncipován jako zastřešující zákon pro všechny sociální pracovníky napříč resorty. Zvýšení úrovně kvalifikace sociálních pracovníků a kvalitní výkon jejich profese patří mezi klíčové faktory celkové kvality v oblasti sociální politiky. Za klíčové v návrhu lze považovat: jasné vymezení toho, kdo je sociální pracovník a kdy je sociální pracovník odborně způsobilý, určení kompetencí a práv sociálního pracovníka, stanovení podmínek pro přiměřené finanční ohodnocení sociálního pracovníka.

Vyjádření Společnosti sociálních pracovníků ČR k přípravám věcného záměru profesního zákona – věcný záměr zákona je v mnoha ohledech specifický, Společnost sociálních pracovníků považuje velkou otevřenost ze strany rezortního ministerstva, které vstřícně a trpělivě diskutovalo nad využitím plánovaného právního předpisu. Ten doposud v oblasti sociální práce chybí a je nezastupitelný jinými v současné době platnými právními normami. Celkově panuje shoda, že jde o proces, který by měl „jít zespodu“. Společnost sociálních pracovníků je přesvědčena, že sociální pracovníci najdou v zákoně zásadní oporu pro svou práci ve všech vykonávaných odvětvích a agendách, rovněž také pro sociální práci jako vysoce specifickou a nezastupitelnou činnost. Zákon o sociálních pracovnících by měl být legislativní oporou, definovat profesi sociálního pracovníka s možností profesního sdružování. V současné době se již nevede diskuze o tom, zda-li zákon ano či ne, nyní je potřeba řešit, v jakém rozsahu by měl zákon zasahovat do profese sociálních pracovníků, respektive jakým způsobem by ji měl zastřešovat, ukotvovat, regulovat nebo vytvářet určité zázemí v právním rámci (MPSV, /online/).

Navržení zákona o sociálních pracovnících a s ním spojené legislativní ukotvení profese vnímám, jako další krok směřující k profesionalizaci a zvýšení kvality výkonu sociální práce. Očekávám, že možné přijetí nové právní úpravy poskytne příležitost pro další rozvoj sociální práce a přispěje k celkovému zajištění ochrany a práv klientů i samotných sociálních pracovníků.

2 Sociální práce jako autonomní profese

Sociální práce se opírá jednak o rámec společenské solidarity, jednak o ideál naplňování lidského kapitálu (Matoušek, 2008).

Profese se vyznačuje vlastnostmi jako systematická teorie, autorita uznávaná klienty, autorita uznávaná komunitou, profesní kultura, etický kodex. Rozdíl mezi profesí a neprofesionální činnostmi spočívá v tom, že atributy uvedné v předchozí větě se naplňují v různé míře (Matoušek a kol. 2003, s. 39-40).

2.1 Vymezení sociální práce

Sociální práci můžeme považovat za velmi obsáhlou činnost, která vyžaduje, aby pracovníci působící v této oblasti dodržovali velké množství povinností vyplývajících z platných právních předpisů.

Základní otázkou je, co si vlastně lze představit pod pojmem sociální práce, a jak chápeme slovo *sociální*, které je latinského původu a v češtině se používá v různých významech, podle (Slovníku jazyka českého /1948), se po druhé světové válce užívalo v trojím významu:

- 1) Vztahující se ke společnosti,
- 2) Týkající se zlepšování společenských poměrů,
- 3) Týkající se hmotného zabezpečení jedince ve společnosti (Tomeš, 2002).

Sociální práce je především zacílena na pomoc s problémy v interakcích lidí s jejich sociálním prostředím a k dosažení vzájemně přijatelných reakcí mezi účastníky interakcí. Vymezení typického zaměření sociální práce není až tak obtížné, jako dosáhnout jasně vědomí specifčnosti sociální práce v každodenním myšlení laické i odborné veřejnosti. Jedním z důvodů nevyhraněnosti představ o sociální práci je komplexnost okolností, jež ovlivňují průběh interakcí mezi lidmi a jejich sociálním prostředím, a které je tudíž třeba brát v procesu pomoci se zvládnáním problémových interakcí v úvahu. Základním nástrojem rozvoje kvality sociální práce je hodnocení a evaluace, což znamená posuzování činností v profesionálním životě zahrnující specifické koncepty, metody a techniky. Důležitost sociální práce v globálním měřítku ústí z mezinárodního práva, ať už ze Všeobecné deklarace lidských práv nebo téměř všemi státy ratifikovaného Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech a tyto oba dokumenty stvrzují právo jedince na přiměřenou životní úroveň jeho i jeho rodiny (Matoušek a kol., 2013).

Matoušek o sociální práci pojednává ve Slovníku sociální práce jako o společenskovední disciplíně i oblasti praktické činnosti, jejichž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů. Sociální práce se opírá jednak o rámec společenské solidarity, jednak o ideál naplňování individuálního lidského potencionálu. Sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám i komunitám dosáhnout nebo navrátit způsobilost k sociálnímu uplatnění. Kromě toho pomáhají vytvářet pro jejich uplatnění příznivé společenské podmínky (Matoušek, 2008).

Definice sociální práce přijatá Mezinárodní asociací škol sociální práce a Mezinárodní federací sociálních pracovníků v roce 2014 zní následovně: „*Sociální práce je praktická profese a akademická disciplína, která podporuje sociální změnu, rozvoj sociální soudržnosti, zplnomocnění a osvobození lidí. Sociální spravedlnost, lidská práva, kolektivní odpovědnost a respekt k rozdílnosti jsou základními principy sociální práce. Sociální práce s podporou teorií sociální práce, sociálních věd, humanitních věd a vlastních znalostí podporuje lidi a struktury, aby se vypořádali s životními problémy a dosáhli zlepšení životních podmínek*“ (IASSW /online/).

Nejdůležitějším cílem sociální práce je přispívat k sociální solidaritě a soudržnosti společnosti, sociální práce napomáhá rozvoji sociálních vztahů, které podporují lidskou odolnost vůči životním tlakům. Sociální pracovníci obvykle nemohou dosáhnout širokosáhlé změny, ale mohou lidem, skupinám a komunitám usnadnit život ve společnosti, ulehčit vytváření vztahů a umožnit jim být součástí sociálních institucí zdůrazňováním jejich schopnosti žít jako součást společnosti.

Sociální práce patří mezi tzv., pomáhající profese. Psychologický slovník definuje pomáhající profese jako „veškeré profese, jejichž teorie, výzkum a praxe se zaměřují na pomoc druhým, identifikaci a řešení jejich problémů a na získávání nových poznatků o člověku a jeho podmínkách k životu tak, aby mohla být pomoc účinnější; patří sem lékaři, psychologové, sociální pracovníci, speciální pedagogové, šířeji i fyzioterapeuti, balneologičtí pracovníci apod.“ (Hartl, Hartlová, 2015, s. 185).

Pomáhající profese sociální práce vychází jak z odbornosti pracovníků, tak z lidského vztahu mezi pomáhajícím a klientem, k tomu slouží mj., Profesní komora sociálních pracovníků, což je občanské sdružení, které ve svém ustavujícím dokumentu deklaruje jako své cíle mimo jiné podíl na rozvoji vzdělávání, rozšiřování dobrého jména a profesionalizaci oboru sociální práce. Prostřednictvím svých internetových stránek se snaží podněcovat diskuzi a vzájemnou komunikaci v tomto oboru nejen mezi akademiky a praktiky, ale také mezi zájemci z řad široké veřejnosti. Svou činností chce přispět k rozvoji sociální práce jako profese skutečně odborné (PKSP /online/).

Jako běžné pojetí sociální práce v české společnosti je sociální práce zaměňována za široce chápané sociální služby, které vykonávají pomáhající pracovníci různých oborů s diferencovanou úrovní kvalifikace, hodnocení prestiže povolání sociálního pracovníka bylo v šetření Elichové, (2017) nízké a nejčastěji byl sociální pracovník stavěn na úroveň zdravotní sestry a následně úředníka.

Zlepšování společenského postavení a hodnocení sociálních pracovníků, tak občanů je nezbytným procesem, jenž se dotýká jak oborové komunity sociálních pracovníků, tak občanů i celé společnosti. Je zřejmé, že vývoj oborové komunity sociálních pracovníků spočívá v upevnění jejich identity coby pomáhající profese. Sociální pracovníci již nechtějí být veřejnosti i klienty vnímáni jako úředníci, jako ti, „co berou děti“, rozhodují o dávkách, pomáhají umístit'ovat seniory a „postižené do ústavů“ a každého klienta považují za potenciálního parazita či podvodníka, nebo ti podivíni, kteří si to „nezaslouží“. Znamená to, že přetrvávající klišé pohledu veřejnosti na tuto profesi je pro sociální pracovníky již dávno nepřijatelné.

2.2 Vnímání sociální práce veřejností: mýty o roli sociálních pracovníků

Autoři (Janebová, Musil, 2007, s. 50) říkají, že v naší společnosti se vyskytují celé skupiny lidí, například laická veřejnost, vedoucí různých organizací poskytujících sociální služby, političtí aktéři, ale také samotní sociální pracovníci, kteří mají o rolích sociálních pracovníků nejrůznější mínění na základě různorodých představ. Vzhledem k nejasné identitě profese sociální práce se není čemu divit, že česká společnost se stala živou půdou pro vznik řady různých mýtů. Z velké části je častou příčinou také zprostředkování mediálních senzací různými médii, jako například kdy v roli zlé „čarodějnice“, která odebírá z rodin děti, se ocitá sociální pracovnice. Na druhé straně je titulky označená vlídná „Janička“, která je pracovnící Fondu ohrožených dětí, přestože i ona dělá sociální práci.

Jak dále v textu autoři publikace (Janebová, Musil, 2007, s. 51) uvádějí, v průběhu vývoje sociální práce byla vnímána řada kontroverzních představ o roli sociálních pracovníků, které mohou být považovány za mýty. Toto je výčet těch, které mohou být závažnými důsledky pro kvalitu sociální práce:

- „Sociální práce je případová práce (casework).“
  - „Existují dva typy sociálních pracovníků/pracovnic: jedni dohlížejí, zatímco druzí pomáhají.“
  - „Mocnější ve vztahu „sociální pracovník/pracovnice-klient“ je klient (ka).“
  - „Sociální práce je založena především na intuici sociálních pracovníků.“
  - „Čím více se sociální pracovník/pracovnice drží předepsané metodiky, tím je výkon sociální práce kvalitnější.“
  - „Sociální pracovník /pracovnice vždy odpovídá za to, jak situace dopadne.“
  - „Sociální pracovník/pracovnice musí mít vždy jistotu při svém rozhodování.“
- (Janebová, Musil, 2007, s. 50-61).

U výše uvedených mýtů následně (Janebová, Musil, 2007, s. 51) detailně vysvětlují, z čeho vznikly. Například první mýtus vzešel z názoru, že sociální práce se věnuje pouze pomoci jednotlivcům. Přičemž pravda je taková, že sociální práce by se měla zaměřovat nejen na práci s klienty, ale i na práci s jejich přirozeným prostředím.

Druhý z uvedených mýtů se vztahuje k vnímání dvojakosti sociálního pracovníka. K nabytí takového dojmu mohou často přispět i sami sociální pracovníci, kteří odmítají převzít dvojznačný závazek jejich profese. Někteří mohou rezignovat na požadavky společenského prostředí a jeho systému a ukládají si povinnost nejen klienta hájit, ale také jej kontrolovat.

Je možné tedy říci, že ideální možností z hlediska dvojího poslání sociální práce je důležitá i třetí varianta, kdy „pomoc“ i „kontrola“ jsou ve vzájemné shodě, jako metody práce s klienty.

Třetí mýtus se týká velkého tématu moci, které je často chápáno v souvislosti s represivní sférou ochranných složek, natož pomáhající profese. Bavíme-li se o moci ve smyslu sociální práce, je nutné věnovat pozornost jejím zdrojům a legitimitě, v tomto případě jde o moc, která je vykonávána z titulu legislativních ustanovení a předpisů, které jsou hlídány. Zdrojem takovéto moci se může stát i fakt, že klient je ten, kdo o pomoc žádá, zatímco sociální pracovník disponuje znalostmi a dovednostmi, které klientům často chybí. S ohledem na tuto skutečnost se pak následně mohou klienti vůči sociálnímu pracovníku cítit jako bezmocnější. Zrovna tento moment může být prvopočátkem pro vznik předsudku, nebo takového mínění, který je dále podán třetím osobám a postupně se tak stává obecně převzatou, leč ničím nepodloženou pravdou.

I čtvrtý mýtus nese znaky určitého tlaku, tentokrát však z klientovy strany vůči pracovníkovi, ale také i samotného pracovníka vůči jemu samému. Sociální pracovníci se někdy viní z toho, že jejich pomoc, kterou poskytli, nebyla dostatečná, nebo si kladou za vinu věci, které nemohli ze své pozice nikterak ovlivnit. Pracovníci by v tomto ohledu neměli přebírat odpovědnost za své klienty a primárně za ty, kteří jsou schopni se sami bránit. U klientů, u kterých to není v jejich silách, je takovéto přejímání zodpovědnosti považováno jako ne zcela legitimní.

U pátého z výčtu mýtů uvažujeme nad tím, zda musí mít sociální pracovník vždy jasno v tom, co dělá, a jak se rozhoduje. Profese sociální práce nemá stanovená absolutní pravidla nebo kritéria, na základě nichž by se mělo klientům pomáhat. Přičemž nejistota sociálních pracovníků v rozhodování může být příčinou škod na přirozeném profesním sebevědomí sociálních pracovníků, kdy si často pokládají otázky, jestli svou práci dělají dobře, když se nacházejí v situaci, kdy si nejsou jisti. Pro řešení této situace se obvykle dá přiklánět ke dvěma řešením, kdy jedním z nich je přísné užívání metodiky a druhým je jednání na základě své intuice. Oba tyto přístupy jsou notně zjednodušující, a tak se není čemu divit, že vznikly mýty přesně tohoto typu jako tento. Je důležité se pozastavit nad tím, že stěžejní roli sociálních pracovníků není ani filantropie a ani zprostředkování dávek, ale hlavně uvažování (Janebová, Musil, 2007, s. 50-61).

2.3 Bariéry bránící dosahování oborových zájmů sociální práce

Zájem je pojem, který v sociologii, psychologii a jiných společenských vědách „vystupuje postupně jako synonymum potřeby, účelu, cíle, ideálu a hodnoty“ (Keller, 1996, s. 1428), tedy jako synonymum pro jakýkoliv typ preference. Na úrovni jedince se výrazem „zájem“ označuje motivace k výkonu nějaké činnosti. Na celospolečenské úrovni označuje kolektivní potřebu, nutnosti, nebo cíle.

Podle Baláže (2014) je oborovým zájmem sociální práce preference sociálních pracovníků, aby byly zajištěny takové podmínky, které jim podle nich umožní naplňovat jimi uznávané hodnoty sociální práce v organizacích, kde pracují či pro které pracují. Přitom sociální pracovníky mohou vést k této preferenci odlišné hodnoty, jež lze změnou podmínek či jejich zachováním v různé míře naplnit.

Bariéry chápeme jako překážky bránící procesu iniciace a průběhu uvedených činností směřujících k dosažení oborových zájmů sociální práce v ČR. Jde o souhrn vnějších a vnitřních podmínek na straně prostředí a aktérů. V rámci zaměstnavatelských organizací nebo uskupení sociálních pracovníků mohou formulaci oborových zájmů bránit: neangažovanost sociálních pracovníků při zapojování se do formulování zájmů a cílů sociální práce, nepříznivé pracovní a společenské podmínky k zapojení sociálních pracovníků do formulování zájmů a cílů, neadekvátní komunikační a osobnostní výbava sociálních pracovníků jako aktérů formulování zájmů a cílů sociální práce. Formulování oborových cílů mohou dále bránit nepříznivé společenské podmínky pro vznik a autonomní fungování organizací či uskupení sociálních pracovníků. Uvědomění si oborových zájmů je tedy možno považovat za vzhled do situace v relevantních souvislostech. Dochází k němu pokud sociální pracovníci plně znají a reflektují své role a postavení v organizacích a společnostech v ČR, mají motivaci k naplňování hodnot sociální práce. Bariéry tedy můžeme určit, jak na straně sociálních pracovníků, tak na straně organizačního prostředí, v němž sociální pracovníci působí. Bariérami na straně sociálních pracovníků mohou být: nevěnování pozornosti oborovým zájmům sociální práce či jejich neznalost, nevěnování pozornosti vlastním rolím a postavením či jejich neznalost; nevěnování pozornosti širším společenským podmínkám výkonu sociální práce či jejich neznalost; nevěnování se ve vlastním začlenění do zaměstnavatelské organizace nebo do širší společnosti či nevěnování pozornosti tomuto začlenění; nízká míra společné motivace k naplňování hodnot sociální práce. Bariérami na straně prostředí mohou být: fragmentace, nepřehlednost a přechodnost společenských podmínek, nízká míra stimulace sociálních pracovníků v organizacích a v širší společnosti

směrem k naplňování hodnot sociální práce. V pomáhajících oborech získávají vysoce specializovaní odborníci, experti, společenskou legitimitu svého diskursu svých činností nejčastěji prostřednictvím udělovaných státem. Sociální práce se rozpadá do dílčích diskursů. Specialisté, experti usilují o získání legitimity svého diskursu. Realizují dílčí emancipační projekty, jejichž cílem je profesionalizovat daný diskurs a jeho experty.

V procesu dosahování oborových zájmů sociální práce se zaměřujeme na tři fáze: uvědomění si společných zájmů, formulace cílů a plánování a realizace akcí. Profesionalizace dílčích specializací brání zejména uvědomění si společných zájmů. Dílčí specializace usilují o dosažení vlastních specifických zájmů a s oborem sociální práce se nemusí identifikovat. Noví profesionálové se nepovažují za sociální pracovníky a reflektují své role z perspektivy své dílčí profese (Baláž, Musil, 2016, s. 52-67).

Organizace zaměstnávající sociální pracovníky jsou podle (Sedden, 2008, /online/), ustanoveny do hierarchických organizačních struktur ve veřejném sektoru se dvěma až třemi stupni řízení. V případě ČR jde o státní a samosprávné organizace, nevládní neziskové organizace či sociální podniky. Sociální pracovníci jsou manažery řízenými odborníky v první linii nebo manažery na prvním stupni řízení, kteří řídí odborníky první linie. Z perspektivy teorie personálního managementu (Armstrong, 1999), lze tvrdit, že čím výše je pracovník postaven ve struktuře organizace, tím větší má moc měnit formální pravidla organizace i autonomii v interpretaci pravidel organizace. Dle Zity (2010) a Janské (2010), mají sociální pracovníci v ČR nižší status než jiní vysokoškolsky vzdělaní odborníci v zaměstnávajících organizacích (manažeři, ekonomové, právníci, lékaři, učitelé, psychologové, atd.). Lze proto pochybovat o moci sociálních pracovníků měnit pravidla hierarchicky organizovaných a byrokratických řízených formálních organizací veřejné správy. Z hlediska postavení sociálních pracovníků v organizacích veřejné správy lze se zjednodušením vyvodit, že sociální pracovníci mohou bez většího rizika dosahovat oborových zájmů sociální práce pouze v případě, že jimi formulované zájmy sociální práce budou v souladu se zájmy zaměstnavatelské organizace. V opačném případě může narůst riziko, že dojde ze strany organizace ke zrušení kontraktu a sociální pracovník usilující o dosažení oborových zájmů sociální práce navzdory zájmům organizace přijde o práci. Tuto hypotézu částečně podporují texty o dilematech sociálních pracovníků, které nemlčely a vzepřely se tzv. zadavatelům sociální práce a poté se potýkaly s nepříjemnými důsledky, které jejich jednání v rámci organizací i nad-organizačním kontextu přineslo (Janebová et al. 2013, s. 66-83).

2.4 Mizérie sociální práce

V odborném diskurzu sociální práce se dnes běžně hovoří o krizi sociální práce, která spočívá v rozmazání její identity, faktickém výkonu sociální práce nekvalifikovanými pracovníky, ztrátě společenské prestiže sociální práce, ale také v oslabování sociálního státu a snižování státních výdajů na systém garantované sociální pomoci. Vzhledem ke specifické situaci české sociální práce a současné devalvací pojmu krize proto v českém kontextu navrhuje (Baláž, 2014) hovořit o „mizérii“ sociální práce. Krizi či mizérii sociální práce, respektive její identity a smyslu můžeme lépe operacionalizovat na základě současného českého odborného diskurzu. Za příčiny ztráty smyslu sociální práce je minimálně v českém kontextu považován současný způsob financování sociální práce prostřednictvím systému sociálních služeb, dále jde o reálné podmínky, ve kterých je sociální práce uskutečňována a také o samostatné vymezení sociální práce. Baláž si v kontextu této mizérie všímá (mimo jiné) i skutečnosti, že sociální pracovníci (a sociální práce jako taková) nedosahuje v prostředí České republiky toliko potřebné prestiže a postavení, které by bylo potřeba pro praktický výkon sociální práce. Rozjittená debata ohledně legislativní úpravy sociální práce, která v současnosti probíhá, svědčí o tom, že téma „sociální práce jako společensky uznávané profese je jedním z hlavních oborových zájmů.“ V neposlední řadě se jedná o vymezení role samotných sociálních pracovníků a podmínkách vzdělávání v sociální práci.

Mizérie sociální práce spočívající v rozmazání její identity, v jejím faktickém výkonu nekvalifikovanými pracovníky, ve ztrátě její společenské prestiže a také v oslabování sociálního státu a snižování státních výdajů na systém státem garantované sociální pomoci, vede některé odborníky k upozorňování na skutečnost, že sociální práce ve své aktuální české podobě zářámované systémy sociálních služeb a sociálních dávek, sklouzla někam před počátky svého vlastního konstituování jako samostatného oboru lidské činnosti a vědy (Musil, 2010).

Anglicky psaná literatura referuje o krizi sociální práce v zemích, kde se v průběhu 20. století práce plně institucionalizovala. (Asquith, Clark, Waterhouse, 2005) píší, že dochází ke ztrátě profesní identity, znejasňování hranic oboru, ztrátě společenského uznání oboru, výkonu sociální práce nekvalifikovanými odborníky, redukcí sociálního státu a zvyšování nedostatku ekonomických zdrojů, identita sociální práce se rozmazává. Jelikož v České republice byla sociální práce jako profesionální obor založena jen částečně (Baláž, 2014, s. 45), nelze hovořit doslova o krizi sociální práce, ale spíše o její „mizérii“.

V ČR neplatí, že sociálním pracovníkem je výhradně člověk – absolvent studia sociální práce. Legislativní vymezení požadované kvalifikace sociálních pracovníků vypovídá mnoho o postavení sociální práce v ČR: za kvalifikované sociální pracovníky můžeme považovat i právníky, speciální pedagogy a sociální patology, kteří se ve své odborné přípravě v rámci studia dozvěděli o sociální práci jen velmi málo (pokud vůbec něco). V ČR nedošlo k institucionalizaci sociální práce jako profesionálního oboru (Musil, 2012, /online/). Česká sociální práce nenaplnuje základní *elementy profese*, a není zde pevná *profesní identita*. Odborníci upozorňují na skutečnost, že sociální práce ve své aktuální české podobě, má zarámované systémy sociálních služeb a sociálních dávek, sklouzla někam před počátky svého vlastního konstituování, jako samostatného oboru lidské činnosti a vědy (Musil, 2010). V postmoderním společenském kontextu, který je charakteristický tím, že sociální rizika produkuje i nadále společnost, ale jejich řešení je na rozdíl od období moderny privatizováno, se tak nakonec uvažuje i o postupném zániku sociální práce – společenský kontext a v něm zejména materiální zajištění realizace sociální práce prostřednictvím systému sociálních služeb se pro ni stává dusící příkrývkou (Chytil, 2007).

V souvislosti s aktuálními společenskými problémy se pak uvažuje také o tom, zda nedošlo k selhání sociální práce. Nejedná se přitom o nějaké mediální či přímo bulvární téma iniciované selháním jednotlivce nebo systému, ale o polemiku sociálních pracovníků v odborném tisku.

Neexistuje jednotný názor na to, zda sociální práce v českém prostředí již naplnila všechny požadavky k tomu, aby zde byla nazývána svébytnou etablovanou profesí ve smyslu, v jakém nahlížíme na profese s dlouholetou tradicí a pevnou pozicí ve společnosti (např. profese lékaře, právníka, psychologa aj.). Musil (2013) uvádí, že jednou z překážek, aby byla sociální práce uznána za profesi, je fakt, že veřejnost je zvyklá na: „*Monolitické a dávno ustavené profese typu medicína a právo, a nebere tudíž vážně něco tak nezřetelného a rozmazaného, jako je sociální práce.*“

2.5 Důsledky pro posílení obrazu sociální práce – názory studentů v USA na sociální práci

Sociální práce je relativně mladou profesí, v letech od založení Hull House a práce provedené v nejstarších průkopnicích se v této společnosti změnilo spousta věcí. Dnes jsou oblasti praxe obsažené v sociální práci širší. Je možné najít sociální pracovníky ve všech segmentech

soukromého a veřejného sektoru. Historicky jsou sociální pracovníci strážci zranitelných a zanedbatelných členů společnosti (LeCroy, Stinson, 2004, s. 164-174).

Výsledky průzkumu 678 vysokoškolských studentů na Washingtonské univerzitě v St. Louis zaměřené na vnímání a zkoumání k problematice povolání sociální práce naznačují, že studentská příslušnost se sociálním pracovníkem, zda je rodinným příslušníkem, přítelem, nebo dobrovolníkem, pozitivně ovlivňuje, jak jejich vnímání, tak chápání této profese. Kromě toho, bez ohledu na demografii, respondenti obecně měli negativní vnímání platového rozsahu, což tento aspekt povolání může omezit nebo odradit studenty od výběru sociální práce jako povolání. Kampaň je přímou reakcí na obavy, že obraz sociální práce je nadále strašidelným přízrakem nepřátelského návštěvníka nebo člověka, který odnáší děti. Výzkumy dále dokazují, že veřejnost vnímá sociální pracovníky velmi kladně s respektem, bylo poukazováno na dřívější studie provedené v padesátých letech, které dospěly k závěru, že veřejnost měla velmi nejasné informace o tom, co je náplní sociálních pracovníků. Veřejnost nebyla schopna přesně identifikovat úkoly a význam sociální práce. V sedmdesátých letech došlo k většímu povědomí o významu sociální práce než v padesátých letech minulého století. Více respondentů uvedlo, že sociální pracovníci vykonávali různé role. Navzdory zvýšenému povědomí o rozmanitosti rolí sociální práce respondenti dospěli k názoru, že veřejnost nebyla schopna přesně identifikovat úkoly a význam sociální práce. Dalším ukazatelem byl stereotypní názor na sociálního pracovníka jako "ochránce dětí" a ten byl dominantní, stejně jako jiné nepřesné role, jako je např. daňový poradce. Bylo zjištěno, že 94 procent respondentů uvedlo neochotu hledat pomoc od sociálního pracovníka, a pokud člověk znal jednoho nebo více sociálních pracovníků, neochota si říci o pomoc se snížila procentuálně pouze o 3 %. Toto zjištění je připisováno nedostatku prestiže sociální práce ve srovnání s jinými pomáhajícími profesemi, respondenti v určitých situacích neuznávali odborníky jako sociální pracovníky, zvláště když nastavení bylo atypické (jiné než veřejné státní služby). Profese sociální práce historicky závisela na médiích, vzdělávat veřejnost o tom, co sociální pracovníci dělají. Pozornost médií k sociální práci není z velké části pozitivní, a to je důvod, proč sociální práce není široce známá. Veřejnost musí být informována o sociální práci jako o profesi, která v kořenech dává hlas těm, kdo byli utlumeni útliskem, sociální nespravedlností a nespravedlivými politikami. Jedním z hlavních důvodů, proč veřejnost nemá pozitivnější postoj vnímání sociální práce je nedostatek úsilí ze strany sociálních pracovníků o vzdělání veřejnosti profesních a profesionálních rolí a činností. Informace o platech v sociální sféře může být obzvláště důležité pro muže, pokud jde o posuzování této profese jako svou pracovní kariéru. Zájem respondentů o obor sociální práce, se zdá být pozitivně ovlivněn,

pokud měl respondent člena rodiny, nebo přítele, který je sociální pracovník (Dennison, Poole, Qaqish, 2007, s. 350-399).

2.6 Sociální pracovníci a sociální práce v církevních, nevládních organizacích v Polsku

Sociální pracovník je povolání, které je regulováno což znamená, že státní zákony definují, kdo a na jaké pozici může být zaměstnaný jako sociální pracovník. V Polsku je to artykul 116-123 ústavy ze dne 23. 3. 2004. Toto právní ujednání pro povolání sociálního pracovníka, způsobuje jeho spojení se systémem sociální pomoci. Některé druhy činnosti požadují zaměstnání kvalifikovaného sociálního pracovníka a v tomto případě by měly organizace takové pracovníky zaměstnávat. Jedná se hlavně o sociální zařízení celodenní s nepřetržitou dobou střediska péče o děti. Tyto pracovníky můžeme hlavně najít v dětských domovech a ve střediscích pro staré, nemocné nebo mentálně postižené lidi.

Čím jsou církevní, nevládní organizace v Polsku

Tímto jménem označuji specifickou, ale velmi důležitou část třetího sektoru, která je aktivní a společensky vnímána hlavně v oblasti působnosti pomoci.

V rozsahu oblasti působnosti jsou tradičně neaktivnější členové církevního řádu. Ti spravují mnohé domovy důchodců a stacionáře pro osoby starší, chronicky nemocné a postižené. Spoustu z nich se angažuje v pomoci pro děti a mládež v rámci stacionářů pečovatelsko-výchovných. Mimo to slouží také rodinám v krizových situacích, bezdomovcům, matkám samoživitelkám. V rozsahu jejich práce je potřeba také uvést vedení nemocnic, hospiců a ústavů pečovatelsko-léčebných. Nejznámější a s největším polem působnosti je charitativní instituce katolické církve Caritas. Je to církevní právnická osoba, které formálně právním základem je ústava ze dne 17. května 1989, o vztahu státu a katolické církve v Polsku. Díky této ústavě bylo obnoveno fungování Caritasu, které už působilo v meziválečném období. V současné době se Caritas dělí na Caritas Polska (celostátní orgán, koordinující a reprezentující organizaci v zahraničí), 44 diecézních Caritas, Caritas řádu Bonifratów, Caritas Pallotnska Prowincji Chrystusa Króla a Caritas farností. Z mnoha důvodů je Caritas dobrým příkladem církevní a zároveň nevládní organizace. Je sice církevní právnickou osobou, ale zároveň působí v oblasti typické pro nestátní organizace. Díky pravidlům regulujícím oblast sociální pomoci Caritas působí ve stejných oblastech jako subjekty třetího sektoru. Vede hodně středisek, uzavírá kontrakty, získává dotace z fondů Evropské unie. Vzhledem k tomu zaměstnává kvalifikovaný personál. Mezi jiné církevní organizace patří

pravoslavný Eleos a evangelická Diakonie, které se zajímají charitativní prací, vedou speciální střediska a spolupracují s veřejnou správou. Jejich pole působnosti je podobné jaké má Caritas.

V církevních organizacích se můžeme setkat se zvláštní situací, kdy sociální pracovník je zaměstnán na pozici charitativně- kazatelské. Jedná se hlavně o střediska pro bezdomovce a ve výdejnách stravy. Vzdělání získali na pomaturitním studiu nebo na studiích v oboru sociální práce. Lze říci, že získané znalosti a dovednosti využívají v praxi každý den, když nepracují ve funkci sociálního pracovníka. Z druhé strany ve farních charitativních skupinách pracují dobrovolníci, kteří jsou zároveň aktivními pracovníky center sociální péče.

V zájmu profesionality v církevních, nevládních organizacích vznikla v první polovině devadesátých let 20. století, zajímavá myšlenka, Caritas Polsko společně s vedením Akademie Teologii Katolickiej w Warszawie (od roku 1999 Univerzita Kardynala Stefana Wyszyńskiego) vytvořit speciální obor maturitního oboru, který by připravoval pracovníky pro Caritas a jiné instituce.

Vzorem byl Institut für Caritasswissenschaft und Christliche Sozialarbeit, fungující od roku 1925 v německém Frymburgu. Nakonec se studium vedlo na katedře Historických a společenských věd na Teologické univerzitě, v rámci oboru politologie. Toto nakonec velmi pomohlo, protože vznik nových zákonů a regulací v rámci sociální péče neopravňuje práci studentů teologie ale politologie.

Studenti nezískávali jenom teoretické znalosti, ale také mohli trénovat praktické dovednosti v střediscích a centrech. Jak vzpomíná kněz Wojciech Lazewski: *„Tento druh studií byl vynucený hlavně pro poptávku po takých pracovnících, kteří se ve své práci budou řídit křesťanskými hodnotami a budou spíše jako posláni než povolání.“*

První studenti absolvovali v roce 1998. Část z nich začala pracovat v Caritasu, a stali se cennými pracovníky a také vedoucími středisek. Další část studentů byla zaměstnána ve vedení Caritasu jako organizátoři a koordinátoři sociální pomoci. Velká část také nastoupila do městských odborů sociální práce. V roce 2002 se změnil název na Studium sociální práce Caritas a od roku 2002/2003 do roku 2008/2009 bylo otevřeno dálkové studium. Podle současných požadavků studenti obdrželi diplomy oboru politologie se zaměřením na sociální práci. V souvislosti se vstupem nového oboru, se v roce 2005 změnil název na sociální práce a sociální pomoc. Od roku 2011 byl nový obor sociální práce. Za zmínku také stojí společné vydávání časopisu Roczniki naukou Caritas. V letech 1997-2007 bylo vydáno deset čísel, které se zabývaly aktuálními problémy a sloužily jako informátor a zdroj dalšího vzdělávání pro sociální pracovníky.

Zmínka o studiích Caritas a časopise Roczniki v tomto článku, se zdá být oprávněná, protože oba jsou příkladem moderního myšlení a charitativní činnosti, profesionality a hledáním místa církevních, nevládních organizací v státním systému sociální péče (Rymsza, 2012).

3 Charita ČR jako organizace poskytující sociální práci

Charita, jako milosrdná láska, je naplňováním Kristovy výzvy vyhledávat potřebné a pomáhat bližnímu v nouzi.

V této kapitole se zabývám historií charitní práce, původem, podobou a posláním Charity ČR, specificky pak charitními zařízeními na území Diecéze ostravsko-opavské. Charita v České republice je institucí s mimořádně velkým záběrem sociální pomoci. Její rozsah činností je tak široký a různorodý, že zahrnuje veškeré oblasti péče, jak sociální, tak i zdravotní.

3.1 Stručný pohled do historie charitní sociální práce

Charitní sociální práce vyrůstá z náboženských kořenů, konkrétně z katolické tradice. Jejími základními hodnotami jsou spravedlnost, solidarita a milosrdenství. V rámci katolické církve vznikaly jedny z prvních forem organizované sociální pomoci. Ve starověku a středověku byla taková pomoc zajišťována prostřednictvím řeholních řádů zaměřena především na chudé, staré, žebráky, válečné invalidy, vdovy, sirotky a nevléčitelně nemocné. Základním principem je vyhledávání jakékoliv nouze a snaha nalézt řešení jejího odstranění, a to doprovázet úctou k člověku a s Boží láskou.

Z pohledu samotné víry je konání dobrých skutků pro křesťana takřikajíc povinností, kterou mu přikazuje Bůh. Ježíš doslova vyzdvihuje dvojí přikázání lásky: Milovat Hospodina a milovat bližního svého jako sám sebe. Křesťanství podle této teze tedy nevede člověka jen ke vztahu k vyšší moci, ale snaží se i o zlepšení mezilidských vztahů (Matoušek, 2007).

Služby sociální pomoci zřizovali biskupové, spravovali kněží a v praxi je prováděli jáhnové, vdovy a mladé dívky. Chadima (2007) toto považuje za základ vytváření sítě sociálních služeb a zároveň za počátek „specializace“ pracovníků, kteří tyto služby zajišťovali.

Na sklonku středověku vznikala u nás, stejně jako jinde v Evropě, cechovní sdružení a bratrstva, která pečovala o řemeslníky a jejich rodiny. V době renesanční částečně přebírá filantropické aktivity měšťanstvo, které zakládá špitály a sirotčince. V 16. a 17. století byl rozvoj měšťanské péče o chudé zbrzděn rekatolizací země. V období Marie Terezie byla věnována velká pozornost především školství a péče o zanedbané děti. Koncem 18. století katolická církev přichází o rozhodující postavení v oblasti péče o chudé a Josef II. buduje chorobince, nalezince, porodnice a nemocnice (Kodymová in Matoušek, 2001, s. 111-117).

Počátky Charity v tehdejší Československu, spadají do roku 1921, kdy byla založena a zaštiťovala všechny charitativní aktivity katolické církve. Tyto aktivity byly však násilně

přerušeny po roce 1948 a k obnovení došlo až po roce 1989 Českou biskupskou konferencí, která je zřizovatelem Charity ČR.

3.2 Základní údaje, poslání a struktura Charity ČR

Slovo “charita” (Opatrný, Lehner a kol. 2010, s. 7), bývá v současném jazykovém úzu – alespoň co se Česka týká – používáno velice volně. Můžeme si všimnout, že není ani zdaleka spojováno jen s „Charitou” coby katolickou charitativní organizací, ale označují se jím take různorodé dobročinné aktivity.

Charita ČR je neziskovou humanitární organizací, kterou zřizuje římskokatolická církev, konkrétně Česká biskupská konference, na území České republiky. Charita je největším nestátním poskytovatelem zdravotních a sociálních služeb v ČR. Svou pomoc realizuje prostřednictvím sociálních a zdravotních služeb, charitativní a humanitární pomoci u nás i v zahraničí. V zahraničí organizuje humanitární činnost a dobročinné programy, kdy například pořádá sbírky v případech živelných katastrof nebo pro adopci na dálku. Charity ČR spolupracují v síti nadnárodních Charit s Caritas Europe a Caritas Internationalis. Nejvlastnějším cílem charitních služeb je ochrana člověka v jeho důstojnosti od početí až po přirozenou smrt. Tam, kde se člověk ocitá v různorodých situacích ohrožení nebo nouze, jsou pracovníci zavázáni poskytovat mu účinnou pomoc a zároveň podněcovat jeho samostatnost a schopnosti svépomoci (Kodex Charity ČR, 2009).

Stanovy Charity Česká republika uvádějí: Posláním charity je pomáhat lidem, kteří se ocitli v sociální, materiální, zdravotní, duševní, duchovní, nebo jiné nouzi, a to bez ohledu na vyznání, rasu nebo národnost, naplňovat přikázání křesťanské lásky k bližnímu, svědčit o rovnosti všech lidí a hodnotě každého jednotlivce (Stanovy Charity ČR, 2013).

Poslání Charity, jako nástroje charitativní služby pramení z pověření katolické církve šířit ve světě dobro, spravedlnost a naději. V tomto úkolu následuje příkladu Ježíše Krista a jeho pomoc lidem v nouzi, aby měli život v plnosti. Svým učedníkům uložil přikázání lásky k Bohu a bližnímu jako nejvyšší přikázání. Charita chce být v souladu s pověřením katolické církve viditelným znamením Boží lásky ke světu a člověku, zejména k chudým, slabým, trpícím a jakkoliv jinak ohroženým lidem v naší zemi i v zahraničí, ve smyslu evangelia (srov. Mt 25,40). Biblické pojetí je hluboce lidské, proto také každá pravá lidskost, jejímž projevem je otevřené srdce a solidarita a potřebným člověkem, je v hlubokém souladu se základním poselstvím křesťanského zjevení. Jaká je potom odměna toho, kdo se věnuje charitativní službě? Odpověď nelze lidskými slovy plně vystihnout, ale zdá se být jednoznačná: je to právě ono podobenství člověka s Bohem skrze Krista (Pospíšil, 2002, s. 16-17).

V roce 1922 byl ustaven z iniciativy arcibiskupa A. C. Stojana nejprve arcidiecézní „Svaz charity“ v Olomouci, a v zápětí v Brně, oba svazy v roce 1928 založily „Zemské ústředí Svazů charity v zemi Moravsko-slezské“. Centralizace byla dokončena téhož roku v Praze vznikem „Říšského ústředí Svazu katolických charit v zemi Moravsko-slezské. Sdružoval jak instituce poskytující ústavní péči, tak i dobrovolnické aktivity ve farnostech, významnou aktivitou tohoto období byla ošetrovatelská služba, která byla poskytována bezplatně (Bednář, 2012).

Na regionální úrovni se Charity sdružují do dvou arcidiecézních Charit – Arcidiecézní charita Olomouc, Arcidiecézní charita Praha, dále do šesti Charit diecézních – Diecézní charita Brno, České Budějovice, Hradec Králové, Litoměřice, Ostravsko-opavská, Plzeňská.

Výše zmíněné arcidiecézní a diecézní Charity jsou tvořeny 348 farními, městskými a oblastními Charitami. Některé z nich jsou čistě dobrovolné a jiné mají více než sto zaměstnanců. Některé Charity mají rozšířenou působnost i na okolní obce (Charita /online/).

Mezi příjemce charitativních služeb patří 80 tisíc evidovaných a tisíce anonymních uživatelů, jsou mezi nimi zdravotně postižení občané, senioři, rodiny v tísní, bezdomovci nebo drogově závislí. Charita má 7 tisíc pracovníků a k tomu 2 tisíce stálých brigádníků.

3.3 Diecézní charita ostravsko-opavská

Tradice sociální práce nejenom na území Ostravsko-opavské diecéze je dlouhodobá a její počátky tkví především v činnostech charitativních organizací. Základním motivem, na jehož principu církve požaduje angažování pro obecné dobro a sociální spravedlnost, je „*specificky láska křesťanská neboli láska k bližnímu*“ (Anzenbacher, 1991). Lze usuzovat, že právě tento motiv a myšlenka pomáhat byly silným podnětem k péči o lidi nemocné, staré, chudobné, lidi bez domova, sirotky. Charitativní organizace tak zastávaly a zastávají široké spektrum pomoci včetně sociální (Kuzníková a kol. 2011).

V současnosti zaujímá Ostravsko-opavská diecéze rozlohu 6 150 km² a má 1 290 000 obyvatel, z toho téměř 700 000 katolíků. Patronkou diecéze je sv. Hedvika Slezská. Současným biskupem Ostravsko-opavské diecéze se stal v roce 1996 Mons. František Václav Lobkowicz, jde tedy o prvního Ostravsko-opavského diecézního biskupa (doo /online/).

Diecézní charita ostravsko-opavská byla zřízena v roce 1997 a v současnosti pod ní spadá 18 oblastních charit s právní subjektivitou, je nestátní neziskovou organizací, církevní právnickou osobou a je samostatnou součástí Charity Česká republika. Územím jejího působení je Ostravsko-opavská diecéze (oblast Moravskoslezského kraje a Jesenicka). Řídí se

ustanoveními Kodexu kanonického práva a vlastními stanovami, schválenými diecézním biskupem (dchoo/online/).

DCHOO provádí metodické řízení, kontrolu a koordinaci činnosti oblastních charit a jejich zastupování vůči ostatním charitám, státním orgánům a institucím a poskytuje servis pro oblastní charity.

Jednotlivé oblastní charity poskytují, jak registrované sociální služby (např., noclehárny, azylové domy, chráněné bydlení, domovy se zvláštním režimem, domovy pro seniory, nízkoprahová denní centra, týdenní stacionáře, denní stacionáře, krizová centra, osobní asistence, pečovatelská služba, odlehčovací služby aj.), podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, tak i služby neregistrované, jako např. mateřská centra, chráněné dílny, startovací byty aj.

Ekonomika DCHOO i oblastních charit, jakožto nestátních neziskových organizací, je založena na principu vícezdrojového financování. K nejvýraznějším zdrojům patří tržby za poskytované sociální služby, dotace ministerstev, dotace obcí a měst a úhrady zdravotních pojišťoven.

Pro názornost uvádím mapku Diecézní charity ostravsko-opavské, kde se nacházejí oblastní charity.

Obr. č. 1 mapa Diecézní charity ostravsko-opavské

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 Metodika a strategie zkoumání

V této kapitole se pokusím zobrazit metodologii realizovaného kvalitativního výzkumného šetření. Popíši vymezení a výzkumné cíle, metodu, techniku zpracování a sběru dat, organizaci výzkumu a vstup do terénu. Uvedu zdůvodnění zvolené výzkumné strategie, výzkumný soubor a etické aspekty výzkumu, které hrají ve společenskovědním výzkumu důležitou roli. Vyličím postupy, kterých jsem během výzkumu použil.

4.1 Cíle výzkumného šetření, hlavní výzkumná otázka

Cílem této diplomové práce a jejího výzkumného šetření je zachytit, vnímání sociální práce jako profese u vedoucích pracovníků charitních služeb na území Diecézní charity ostravsko-opavské. Vzdáleným cílem je porozumět tomu, jak může sociální práce být uznávanou a společensky etablovanou profesí, jak by mohla dosáhnout svých cílů, co by pomohlo zvýšit prestiž a uznání sociální práce a které překážky tomu brání.

Hlavní výzkumná otázka zní: *Jak vnímají sociální práci jako profesi vedoucí pracovníci charitních služeb na území Ostravsko-opavské diecéze?* Abych byl schopen zodpovědět tuto otázku, budu nejprve hledat odpověď na tři dílčí výzkumné otázky:

DVO1: Jak vnímají vedoucí pracovníci charitních služeb na území Ostravsko-opavské diecéze sociální práci jako profesi v prostředí charitních služeb?

DVO2: Jak vnímají vedoucí pracovníci charitních služeb na území Ostravsko-opavské diecéze společenské postavení sociální práce jako profese?

DVO3: Jak vnímají vedoucí pracovníci charitních služeb na území Ostravsko-opavské diecéze aktuální procesy institucionalizace sociální práce jako profese?

Rozčlenit hlavní výzkumnou otázku do těchto tří dílčích aspektů pokládám za vhodné, protože můžu výrazněji a celistvěji specifikovat danou problematiku, a to v návaznosti na hlavní výzkumnou otázku.

4.2 Výzkumná metodologie

Abych získal data, která mi umožní na formulované výzkumné otázky odpovědět, budu postupovat dle interpretativního paradigmatu sociálních věd, opírá se o indukci (pozorování – zjištění pravidelností-závěry-teorie). Je to nenumerické šetření a interpretace. Cílem je odkrýt význam informací a pochopit zkoumaný jev. Volím tedy kvalitativní přístup, který umožňuje postihnout hlubší významové roviny postojů vedoucích pracovníků charitních služeb k sociální práci jako profesi. Kvalitativní výzkum využívá indukce, tedy postupu, který ze získaných dat vyvozuje teorii (Hendl, 2005). Kvalitativní výzkum si tedy dopředu na rozdíl od kvantitativního výzkumu nestanovuje žádné hypotézy. Snaží se o získání množství dat od předem daného počtu respondentů. Účelem je získat názory a myšlenkové tendence respondentů na předem daný okruh otázek, které souvisí s jejich pracovními zkušenostmi a vytvořit vhled do zkoumané problematiky.

Hlavní výzkumnou technikou byl zvolen polostrukturovaný rozhovor, který probíhá pružně, výzkumný pracovník si musí připravit základní okruhy otázek, které bude klást. Otázky jsou uspořádány do celků, které byly individuálně přizpůsobeny pro každou respondentku tak, aby vedly k naplnění cíle práce. Rozhovory s vedoucími sociálních služeb trvaly zhruba 40 – 45 minut. Kvalitativní přístup klade důraz na hloubkové poznání zkoumaného sociálního jevu. Samotnému průběhu realizace výzkumu předcházelo formování výzkumného problému i studium odborné literatury s danou problematikou.

Ke sběru dat jsem si připravil scénář rozhovoru. Jakým způsobem se jeho skladba váže na dílčí výzkumné otázky, ukazuje přehledně tabulka č. 1 níže.

Tazatelské otázky jsou pomůckou, která umožní držet se během interview daného tématu.

Tabulka č. 1:

Hlavní výzkumná otázka, dílčí výzkumné otázky a tazatelské otázky praktické části

<i>Hlavní výzkumná otázka:</i>
Jak vnímají sociální práci jako profesi vedoucí pracovníci charitních služeb na území Ostravsko-opavské diecéze?
<i>Vstupní informace o respondentkách (kvalifikace, představa o sociální práci, přehled o představitelích soudobé sociální práce).</i>
Předpoklady respondentek pro porozumění sociální práci jako profesi

<i>Tazatelské otázky:</i>
TO1: Jaké profesní vzdělání máte?
TO2: (Není-li sociální pracovník): Kdy, kde a jakým způsobem jste si dělal představu o sociální práci?
TO3: Kdo je pro Vás nejdůležitějším představitelem soudobé sociální práce?
<i>Dílčí cíl - okruh:</i>
DVO1: Jak vnímají vedoucí pracovníci charitních služeb na území Ostravsko-opavské diecéze sociální práci jako profesi v prostředí charitních služeb?
<i>Tazatelské otázky:</i>
TO4: Myslíte, že veřejnost (zřizovatel, klienti, plátcí, společnost) očekává, že ve Vašem zařízení se bude realizovat sociální práce tak, jak ji sociální pracovníci sami vymezují?
TO5: Měly by sociální služby Vašeho zařízení mít méně, stejně nebo více sociálních pracovníků? Proč?
TO6: Měly by sociální služby Charit v ČR mít méně, stejně nebo více sociálních pracovníků? Proč?
TO7: Dovedete si služby Vašeho zařízení a Charit v ČR představit i bez sociálních pracovníků? Proč?
TO8: Myslíte si, že sociální práce jako profese je ve Vašem zařízení a v Charitách obecně dostatečně doceněnou profesí?
TO9: (Pokud není): Co by mohlo, podle Vás, zvýšit její uznání, v Charitách obecně a ve Vašem zařízení speciálně?
<i>Dílčí výzkumná otázka:</i>
DVO2: Jak vnímají vedoucí pracovníci charitních služeb na území Ostravsko-opavské diecéze společenské postavení sociální práce jako profese?
<i>Tazatelské otázky:</i>
TO10: Jak vidíte nebo byste rád viděl/la vývoj a perspektivu sociální práce v ČR?
TO11: Má podle Vás smysl usilovat o zvýšení uznání sociální práce jako profese v naší společnosti? A jaké kroky by k tomu mohly vést?
TO12: (Pokud to už nevedl respondent jinde): Myslíte, že se prestiž profese sociální práce liší od jiných pomáhajících profesí? Čím, proč?
<i>Dílčí výzkumná otázka:</i>
DVO 3: Jak vnímají vedoucí pracovníci charitních služeb na území Ostravsko-opavské diecéze aktuální procesy institucionalizace sociální práce jako profese?
<i>Tazatelské otázky:</i>
TO13: Jaké bylo/je Vaše stanovisko k návrhu Zákona o sociálních pracovnících?
TO14: Znáte stanovisko Charity ČR k návrhu Zákona o sociálních pracovnících? Co si o něm myslíte?

4.3 Výzkumný soubor

Pro výběr výzkumného souboru byla použita metoda záměrného výběru, jedná se o nejrozšířenější variantu metody výběru v kvalitativním přístupu. Účastníci jsou cíleně vyhledávání podle jejich určitých vlastností, které jsou kritériem pro výběr (Miovský, 2006).

V mém případě kritériem byly vedoucí pracovníce charitních služeb, a to na území Diecézní charity ostravsko-opavské. Záměrně uvádím respondentky či pracovníce v ženském rodě, protože mezi dotázanými nebyl ani jeden muž.

Výzkumné šetření probíhalo formou polostrukturovaného rozhovoru, a to v době od listopadu 2017 do února 2018, kdy jsem nejprve provedl dotaz e-mailem k jednotlivým charitním zařízením sociálních služeb, kde byly uvedeny informace o výzkumu, s prosbou o spolupráci, zda-li by se vedoucí pracovník nezapojil do mého výzkumu v rámci diplomové práce. Osloveni byli vedoucí sociálních služeb Diecézní charity ostravsko-opavské bez ohledu k typu sociální služby. Celkem bylo požádáno o spolupráci na výzkumu dvanáct charitních zařízení. Z kontaktovaných dvanácti charitních zařízení, bylo se mnou ochotno provést rozhovor osm. Výzkumného šetření mělo zájem tedy se zúčastnit těchto osm vedoucích pracovníků, po odsouhlasení a přistoupení k rozhovoru byla telefonicky dojednána osobní schůzka a následně byly provedeny dané rozhovory v rámci výzkumného šetření, kde jsem získal potřebná výzkumná data.

Všechna setkání se uskutečnila v místě jejich pracoviště (kancelář či společenská místnost), tedy v prostředí, které respondentky znaly a cítily se v něm příjemně. Na začátku každého setkání jsem respondentkám představil sebe i samotný výzkum, uvedl jsem, co studuji, jaký obor a z jakých důvodů jsem si vybral zrovna toto téma. Na konci každého rozhovoru jsem respondentkám poděkoval za jejich čas, ochotu a otevřenost.

V následující tabulce popisují základní údaje o respondentkách, které se zúčastnily výzkumného šetření.

Tabulka č. 2: *Informace o respondentkách*

respondentka	pohlaví	dosažené vzdělání	délka praxe (v letech)	pracovní pozice
<i>R1</i>	<i>žena</i>	<i>VŠ – Ing.</i>	<i>12</i>	<i>vedoucí zařízení</i>
<i>R2</i>	<i>žena</i>	<i>VOŠsociální - DiS.</i>	<i>4</i>	<i>vedoucí zařízení</i>

R3	žena	VŠ - Bc. (sociální práce)	6	vedoucí zařízení
R4	žena	VOŠsociální – DiS. VŠ-Bc. (sociální práce)	9	vedoucí zařízení
R5	žena	VŠ – Mgr. (soc. pedagogika)	8	vedoucí zařízení
R6	žena	VŠ - Bc. (sociální práce)	14	vedoucí zařízení
R7	žena	VŠ - Bc. (sociální práce)	6	vedoucí zařízení
R8	žena	VŠ - Bc. (sociální práce)	2	vedoucí zařízení

4.4 Etické aspekty výzkumu

Respondentkám byla zajištěna jak popisuje (Walker, 2013, s. 57) *ochrana osobních údajů*: informace od lidí, kteří se zúčastní nějaké studie, by měly zůstat důvěrné a anonymní: ponechat účastníky v anonymitě je užitečné k ochraně jejich soukromí a k povzbuzení otevřených odpovědí.

Jak uvádí Hendl (2005), etické otázky hrají ve společenskovedním výzkumu důležitou roli. Existují různé standardy a doporučení, které vymezují etická pravidla aplikovatelná ve výzkumu. Pečlivě jsem proto dbal na to, abych si zajistil od všech zainteresovaných respondentek poučený (informovaný) dobrovolný souhlas s účastí na výzkumu, kde jsem je seznámil s tématem výzkumu a jeho účelem. To znamená, že osoba se zúčastní studie, pouze pokud s tím souhlasí. Předtím musí být plně informovaná o průběhu a okolnostech výzkumu. Respondentky byly dále srozuměny, že jejich účast na výzkumu je dobrovolná.

Před zahájením rozhovoru byla každá respondentka znovu seznámena s tématem, zaměřením cílem a účelem diplomové práce, s technikou sběru dat a následné nakládání se získanými daty pro účely výzkumné části práce. Respondentky byly poučeny o anonymizaci a ochraně jejich osobních údajů, ale i o možnosti od výzkumu dobrovolně odstoupit. Cílem anonymizace je, aby výzkum nezpůsobil nikomu z účastníků výzkumu újmu – psychickou, lidskou ani profesní.

Veškeré informace, které během výzkumných interview respondentky poskytnou, budou plně anonymizovány, nikde neuvádím jejich skutečné jméno ani další údaje, které by (ať již přímo či ve spojení s jinými údaji, které jsou ve výzkumných datech obsaženy) mohly vést ke snadné identifikaci respondentky (UPOL, CMTF /online/).

4.5 Zpracování dat

Otázky jsou uspořádány do celků, které byly individuálně přizpůsobeny pro každou respondentku tak, aby vedly k naplnění cíle práce. Rozhovory s vedoucími sociálních služeb trvaly zhruba 40 – 45 minut. Když mám všechny rozhovory nahrány – s informovaným souhlasem byly zaznamenávány na nahrávací zařízení, přikročím k jejich doslovným přepisům do textové podoby tj. transkripce a následně jej upravím do shrnujícího protokolu. Přepisy rozhovorů jsou formulovány v přesném znění, v jakém byly nahrány. Všechny rozhovory byly při přepisu anonymizovány prostřednictvím číselných kódů R1 - R8 a v textu byly vymazány veškeré informace, které by mohly vést k poznání o jakou osobu se jedná, popř., o kterou sociální službu či charitní zařízení. Nahrávky i přepisy rozhovorů slouží pouze pro účely výzkumu a nebudou nikde zveřejněny. Po přepisu byly všechny audiozáznamy smazány.

Dále přistupuji k analýze dat technikou otevřeného kódování, jedná se o techniku, postup, kdy hodnotím jednotlivé fáze či věty rozhovorů a podřazuji je jednotlivým kódům, kód je nejvýstižnější pojem pro danou fázi, pojem, větu. Vzniklé kódy jsem roztrídil dle podobnosti do jednotlivých kategorií, vždy podle společných významů (kategorie je nejvýstižnější pojem pro jednotlivé kódy). Kódování představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem.

(Hendl, 1999, s. 195) popisuje kódování v kvalitativním výzkumu následovně: *„Kódování znamená stále srovnávání fenoménu, případů, pojmů atd. a formulaci otázek ohledně textu (proces nepřetržitého srovnávání). Přitom se k částem empirického materiálu přiřazují označení neboli kódy, které jsou nejdříve pojmově velmi blízké textu a později se stávají stále abstraktnější.“*

5 Výsledky výzkumu

V této kapitole provedu interpretaci získaných dat a výsledky výzkumu. „*Interpretace dat je doplňována plnými citacemi částí rozhovorů*“ (Hendl, 2008). Pro přehlednost jsou podkapitoly rozděleny na vstupní informace o respondentkách a následně podle dílčích výzkumných otázek v návaznosti na kategorie a jednotlivé tazatelské otázky, které jsou analyzovány pod nimi. V jednotlivých kategoriích jsem k interpretaci výsledků dat a shrnutí kategorií, zařadil konkrétní ilustrativní vyjádření některých respondentek, která jsem považoval za zásadní, a to formou citací. Na závěr každé dílčí výzkumné otázky, je pak uvedena souhrnná odpověď na dílčí výzkumnou otázku.

5.1 Předpoklady respondentek pro porozumění sociální práci jako profesi

Předpoklady respondentek pro porozumění sociální práci jako profesi jsou nezbytné pro určení komplexního povědomí o profesi sociální práce. Těmito informacemi jsem získal základní přehled o profesním vzdělání respondentek, a za jakých okolností a situací si představu o sociální práci udělaly.

Souhrn vstupních informací o respondentkách:

Na základě výzkumu je patrné, že respondentky (sedm z osmi) mají náležité profesní vzdělání v oboru sociální práce, R1 sice nemá vzdělání v oblasti sociální práce, ale dlouholetou praxí získala potřebné znalosti a dovednosti k této problematice. Představu o sociální práci si větší část respondentek udělala zejména při samotném studiu VOŠ nebo VŠ, popř. při výkonu zaměstnání v sociální službě a vzděláváním se z odborné literatury. Soubor respondentek byl dostatečně kompetentní a informovaný, aby mi poskytl relevantní a spolehlivé údaje k výzkumné otázce. Co se týče přehledu o největších soudobých představitelích sociální práce, tak odpovědi jsou nesourodé, respondentky (R6, R7) zaměňovaly představitelé sociální práce za sociology a zástupce státní správy, což se jeví jako nevyvážené, neboť tito zástupci nepatří do okruhu představitelů soudobé sociální práce.

5.2 DVO 1: Jak vnímají vedoucí pracovníci charitních služeb na území Ostravsko-opavské diecéze sociální práci jako profesi v prostředí charitních služeb?

Identifikace kategorie

- a) Zaměňování „sociální práce“ a „sociální služby“.
- b) Nedostatek sociálních pracovníků.
- c) Sociální pracovník, jako „pilíř“ kvalitní sociální služby.
- d) Nedocenená profese sociální práce.

Interpretace kategorií

- a) Zaměňování „sociální práce“ a „sociální služby“.

Respondentky často zaměňovaly sociální práci se standardy kvality sociální služby, což neodpovídalo zkoumané realitě. Některé respondentky uváděly místo „sociální práce“ veřejný závazek „sociální služby“, tyto údaje nebyly zcela srozumitelné. Z uvedeného plyne, že výraz „sociální práce“ spojují respondentky s činností sociálních služeb. Jinak řečeno, „sociální práci“ a „sociální služby“ ztotožňují. Přesněji řečeno není jasné, kdy (u které respondentky) se týká uznání a vážnosti „sociální práce“ a kdy (u které respondentky) se týká uznání a vážnosti „sociálních služeb“. Z hlediska dotazovaných respondentek je ovšem pořád řeč o tom, čemu se říká „sociální práce“.

- b) Nedostatek sociálních pracovníků.

Mým postřehem z rozhovorů bylo, že (pět z osmi) respondentek uvedlo, že by bylo přínosné a vhodné zvýšit počty sociálních pracovníků v jejich zařízení a to z důvodu kompetencí, metod sociální práce, které jsou nastaveny v interních pravidlech a směrnicích k poskytování sociální služby v návaznosti na zajištění kvalitnější sociální služby a s tím spojený i větší individuální přístup ke klientům.

Dvě respondentky uvedly, že tuto skutečnost nedokáží posoudit, protože vše se odvíjí od typu a charakteru sociální služby.

R5: *„Určitě více sociálních pracovníků, kteří mohou následně dávat větší prostor a čas klientovi, a to je pak větší kvalita poskytované služby.“*

R8: *„Rozhodně více, ale je to vázané na tabulkové místa a finančním rozpočtu.“*

c) Sociální pracovník, jako „pilíř“ kvalitní sociální služby.

Všechny respondentky se jednomyslně shodly, že si sociální služby včetně Charit v ČR neumí představit bez sociálních pracovníků, bylo uváděno, že tato skutečnost je zcela nemyslitelná a nepředstavitelná. Sociální pracovník se dá nazvat „pilířem“ každé sociální služby. Jasně rozumím tomu, že sociální pracovníci jsou nepostradatelní pro každou sociální službu, která si chce plnit své povinnosti a závazky kvalitně a na požadované úrovni a to ve vztahu ke klientovi i společnosti.

R1 deklaruje, že: *„Sociální pracovník je nedílnou součástí pracovního týmu sociální služby a vytváří styčný pilíř této služby, bez určitých znalostí a dovedností, které by měl mít každý sociální pracovník, to prostě nejde (povzdech)..., když to vezmu... k té odbornosti získáte nové znalosti, nové metody, nový přístup k práci.“*

R2: *„To je nemyslitelné a nepředstavitelné, aby v naší službě či v jiných charitách, to bylo bez sociálních pracovníků.“* R3 uvádí: *„Sociální pracovníci jsou jedni z nejdůležitějších osob v sociální službě... a jsou vnímáni jako významný zdroj odbornosti a zkušenosti což vede k celkové spokojenosti klientů.“*

Ve stejném duchu hovoří R8 a dodává: *„No někdy se tak trochu bojím, aby to tak zůstalo i nadále, protože sociální pracovníci jsou hlavními nositeli sociální práce organizace, mají patřičné vzdělání a jsou odpovědní, stěžejní je klient a přináší mi radost, když se klient někam posune, je spokojený a zlepšil se jeho životní situace, jsem poslední článek, který nemá možnost nic ovlivnit...sociální pracovník je ale pilíř každé kvalitní sociální služby.“*

d) Nedocenená profese sociální práce.

Analýzou otázky jsem zkoumal, jak je sociální práce v charitních zařízeních doceněnou-nedoceněnou profesí. Drtivá většina respondentek (sedm z osmi) se shoduje, že sociální práce jako profese je obor nedocenený, shodně také uvádějí, že je to obor podhodnocený. Respondentky opakovaně srovnávají sociální práci s jinými pomáhajícími profesemi a shodně se domnívají, že sociální práci vykonávají odborníci, kteří jsou oproti jiným odborníkům nedostatečně ohodnoceni, a to jak finančně, tak z pohledu postavení ve společnosti.

R1: *„Sociální práce bych řekla, že je velmi nedocenená v porovnání s jinými profesemi, je nesmírně psychicky vyčerpávající a finanční ohodnocení je jedno z nejnižších u vysokoškoláků.“* R2: *„Nedocenená profese (posmutněle), je to práce, kterou dlouhodobě*

kvalitně zvládne dělat člověk, který je psychicky odolný, jo a... je srovnatelně náročná například jako práce zdravotní sestry, nebo učitelky.“ R3 zdůraznila: „Ta práce není dostatečně doceněna a to finančně ani společensky, sociální pracovníci jsou víceméně jakoby „neviditelní“ ... (smutně), nikde se o nich nemluví, nepíše, co se týče té profese, tak si myslím, že je to jak psychicky, tak fyzicky náročnější povolání, srovnatelné třeba se zdravotními sestřičkami a podobně, prostě pomáhajícími profesemi....“

Souhrnná odpověď na DVO1:

Některé tazatelky si „sociální práci“ ztotožňují se „sociální službou“, což působí jako nesrozumitelné a zavádějící. Respondentky se shodují v názoru, že sociální práci považují za náročnou disciplínu vyžadující patřičné znalosti a odborné vzdělání, které je neustále potřeba rozvíjet a doplňovat. Převážná část respondentek uvádí, že sociální služba v jejich zařízení, stejně tak jako v ostatních Charitách v ČR by měla mít větší počet kvalitních sociálních pracovníků, a to z důvodu zejména poskytování kvalitnější sociální služby a taktéž z důvodu uplatňování profesních dovedností včetně zavádění a rozšiřování metod sociální práce, které jsou ve službách nastaveny. Z toho vyvstal obecný názor, že sociální pracovníci se dají označit jako pilíř kvalitní sociální služby, což by bylo dobré uznat a ukotvit i legislativně. Zvýšení uznání sociální práce je v těsné návaznosti na příznivý mediální obraz a osvětu a např. také formou pochvaly či prostého poděkování od klientů, nebo jejich zákonných zástupců. Drtivá část respondentek se shoduje, že sociální práce jako profese je nedoceněná až podhodnocená, což úzce souvisí s nízkým zviditelněním sociální práce u široké veřejnosti, a to v návaznosti na média, která leckdy podávají zkreslené a zavádějící informace o sociální práci. Jednoznačná shoda panovala u respondentek ve výroku, že je nemyslitelné, aby poskytování sociálních služeb, nejenom v charitních zařízeních, se uskutečňovalo bez sociálních pracovníků, kteří se dají nazvat „pilířem“ každé sociální služby.

5.3 DVO2: Jak vnímají vedoucí pracovníci charitních služeb na území Ostravsko-opavské diecéze společenské postavení sociální práce jako profese?

Identifikace kategorie

- a) Sociální práce by měla být více zviditelňovaná.
- b) Nízká prestiž sociální práce.
- c) Nevyjasněnost oboru sociální práce.
- d) Nízká prezentace sociální práce v médiích.

Interpretace kategorií

- a) Sociální práce by měla být více zviditelňovaná.

Zviditelnění sociální práce se může vázat na její uznání a prestiž, což se jeví jako jeden z klíčových faktorů dané problematiky, dá se konstatovat, že se bude jednat mj., zejména o mediální záležitost, která nám může nastolit a ukázat potřebný směr. R2: „*Já bych řekla, že by mohlo zvýšit uznání sociální práce větší informovanost v médiích o naší profesi, dále příklady dobré praxe, třeba dobré reference od našich klientů a tak... větší prezentace samotných sociálních pracovníků a seznamovat veřejnost, okolí o své profesi, co dělají a jakou úlohu mají ve společnosti, objevovat se na veřejnosti a také třeba vstupovat do veřejného života, jako třeba do komunální politiky.*“ R4: „*Zviditelnění a uznání sociální práce, jako profese může být např., ve formě osvěty formou festivalů, dny otevřených dveří vsociálních službách, kde by se informovalo o možnostech a náplni sociální práce, publikací v tisku, televizi apod. a taky někdy třeba pochvala a poděkování za poskytnuté sociální služby od klientů nebo jejich rodinných příslušníků.*“

- b) Nízká prestiž sociální práce

Na tomto místě zazněla opravdu široká škála názorů a postřehů. Důvody respondentky spatřovaly v různých oblastech a převážná většina respondentek se shodla, že prestiž a ocenění profese sociální práce se zásadně liší od jiných pomáhajících profesí, což je způsobeno nevyjasněností a zkresleností oboru sociální práce.

R2: „*Ano, myslím si, že prestiž profese sociální práce se výrazně liší od jiných pomáhajících profesí, snad je to tím, že společnost preferuje silné, mladé, dravé, zdravé a úspěšné lidi*

a profesi sociální práce a tím i její pracovníky ztotožňují s pravým opakem, tj., se starými, nemocnými, neúspěšnými apod., kteří si zvláštní pozornost nezaslouží.“ R4: „Sociální práce je jakoby “neviditelná”, neuchopitelná, nedá se přesně změřit, např., lékaři mají nesrovnatelně vyšší prestiž, učitelé taky, i když v dnešní době i oni se svým postavením bojují.“ R5: „Prestiž je jiná, liší se pohledem jako na “méněcennou” sociální práci..., je to o nevyjasněnosti oboru. ”

c) Nevyjasněnost oboru sociální práce

R7: „Perspektiva sociální práce u nás by měla vycházet a odvíjet se snevyjasněnosti oboru sociální práce a tudíž prozatím i s negativní stigmatizací ze strany většiny veřejnosti a nekvalitní legislativní procesy, zejména obstrukce při schvalování a celkové nedotažení velké novelizace stoosmičky, dále vidím vývoj sociální práce v návaznosti na existenci profesního zákona, jenž by vedlo ke zvýšení profesionality a obecně zviditelnění a uznání sociální práce.“ R8: „No řekla bych, že sociální práce je dost nevyjasněná, většina lidí přesně neví, co si má pod tímto pojmem představit, perspektiva nějaká je, ráda bych viděla vývoj třeba ve větší informovanosti široké veřejnosti, třeba v tisku, reportáže v televizi, prostě větší osvěta..., kladná osvěta.“

d) Nízká prezentace sociální práce v médiích

R4: „Překonat negativní stigmatizaci ze strany většiny veřejnosti o sociální práci jako takové a větší prezentace v médiích, aby nebyla sociální práce zaměňována s jinými obory.“

R2: „Já bych řekla, no... nízká informovanost v médiích o naší profesi, dále příklady dobré praxe, třeba dobré reference od našich klientů a tak... větší prezentace samotných sociálních pracovníků a seznamovat veřejnost, okolí o své profesi, co dělají a jakou úlohu mají ve společnosti, objevovat se na veřejnosti a také třeba vstupovat do veřejného života, jako třeba do komunální politiky.“

Souhrnná odpověď na DVO2:

Z výzkumu vyplynulo, že vývoj a perspektiva sociální práce je závislá na větší informovanosti veřejnosti a patřičné prezentace a propagace v médiích, která především stylem a způsobem podání informací mohou ovlivnit pohled široké veřejnosti na sociální práci, která si na ni vytváří zjednodušenou představu, a to hlavně v souvislostmi

a zkušenostmi s úřady, a to vše v návaznosti na legislativní změny. Respondentky vnímají jako klíčové přijetí profesního zákona o sociálních pracovnících, kde by byl jasně vymezen status a ukotvení sociálního pracovníka. Z pohledů respondentek je existence profesního zákona vnímána jako jeden z faktorů a prostředků k celkovému uznání profese a taktéž k možnému zvýšení prestiže sociální práce. Všechny respondentky se jednoznačně shodly, že sociální práce není u veřejnosti patřičně uznávanou profesí, má až negativní stigmatizaci, podle mého názoru, je to dané tím, že veřejnost nemá dostatek adekvátních informací a sociální práce je jakoby „neviditelná“, neuchopitelná, nedá se přesně „změřit“, zároveň veřejnost nemá představu o kompetencích sociálních pracovníků a zároveň se od tohoto odráží i status a prestiž sociálních pracovníků. Na celkovém obrazu prestiže sociální práce se mj., podílí i její nejasné vymezení, nedostatečná legislativa a zprostředkovaný mediálně zkreslený obraz sociální práce a taktéž nízké finanční ohodnocení. Respondentky mají jasnou představu o tom, že má smysl usilovat o zvýšení uznání sociální práce. Určité zvýšení a povědomí o sociální práci by se mohlo nastartovat, popř. i zaváděním témat o sociální práci do výuky na základních školách, aby se přiměřeným a přijatelným způsobem informovalo o významu a uchopení sociální práce.

5.4 DVO3: Jak vnímají vedoucí pracovníci charitních služeb na území Ostravsko-opavské diecéze aktuální procesy institucionalizace sociální práce jako profese?

Identifikace kategorie

- a) Nezbytnost profesního Zákona o sociálních pracovnících.
- b) Stanovisko k názoru Charity ČR ohledně návrhu Zákona o sociálních pracovnících.

Interpretace kategorií

- a) Nezbytnost profesního zákona o sociálních pracovnících

R4: „Já vám řeknu, že perspektiva sociální práce je v návaznosti na přijetí dlouho očekávaného profesního zákona o sociálních pracovnících napříč všemi oblastmi, kteří by měli mít ve společnosti úctu a prestiž, jako např. učitelé, nebo lékaři... jo, jo to by chtělo už konečně (smích), no uvidíme.“ R6: „Po dlouhém období se jde správným směrem, je třeba, aby sociální pracovníci byli všeobecně respektováni, a aby se hájily jejich zájmy.“

R8: „Okolo návrhu tohoto zákona se strhlo mnoho diskuzí (pauza), je nezbytné, aby se už schválil a myslím, že by se měl v něm upravit profesní rozvoj sociálních pracovníků a také zvýšit prestiž a větší povědomí sociální práce.“

b) Stanovisko k názoru Charity ČR ohledně návrhu Zákona o sociálních pracovnících

R5: „Charita ČR zákon připomínkovala prostřednictvím odborných kolegií, určitě tam bylo plno věcí, které nebyly správně nastaveny a dotaženy, ale jednotlivá střediska nebyla informována o těchto závěrech.“ R6: „V Charitě se to řeší a myslím, že i připomínkuje, bude se to probírat a diskutovat na poradách vedení.“

Souhrnná odpověď na DVO3:

V souladu se zjištěnými poznatky, musím konstatovat, že téměř všechny respondentky (sedm z osmi) zaznamenaly přípravu zákona o sociálních pracovnících, který by hájil jejich profesní zájmy a postavení a legislativně by ukotvil jejich odborný status, ale obávají se zdlouhavého legislativního procesu. Stanovisko k profesnímu zákonu mají respondentky veskrze pozitivní, je to určitá cesta, jenž by dopomohla k existenci a vymezení nositelů odbornosti a snad tímto získají sociální pracovníci větší pozornost a snad i uznání veřejnosti. Menší polovina dotázaných respondentek (tři z osmi) uvedla, že stanovisko Charity ČR k návrhu Zákona o sociálních pracovnících jim není znám, ostatní mají nejasné stanovisko k dané problematice, ale diskuze k dané problematice probíhá na úrovních kolegií a také ve vedení Charity ČR.

5.5 Shrnutí a doporučení pro praxi

Hlavní cíl mé diplomové práce a jejího výzkumného šetření bylo identifikovat vnímání vedoucích pracovníků charitních služeb k sociální práci jako profesi a zmapovat, zkoumat a popsat jejich názory na tuto oblast, dále pak zjistit, jak vnímají svou roli v souvislosti s vývojem a perspektivou sociální práce v ČR, co by pomohlo zvýšit prestiž a uznání sociální práce a které překážky tomu brání. Zvolená byla kvalitativní výzkumná strategie s využitím polostrukturovaných rozhovorů.

Na základě prezentovaných výsledků z výzkumného šetření vyplývá, že všechny respondentky se domnívají, že vznik nové právní úpravy samostatného zákona o sociálních

pracovníků pokládají za klíčové a stěžejní, který by reguloval celou oblast výkonu sociálního pracovníka.

Drtivá část respondentek se shoduje, že sociální práce jako profese je u nás nedoceněná až podhodnocená, což úzce souvisí s nízkým zviditelněním a nevyjasněností sociální práce jako oboru u široké veřejnosti, a to v návaznosti na média, která leckdy podávají zkreslené a zavádějící informace o sociální práci. Výzkum jasně ukázal, že sociální pracovník je pilíř každé sociální služby.

Nyní se dostávám k tématu, v jakých aspektech viděly respondentky příčinu nízké prestiže a uznání sociální práce. Dle četností výskytu odpovědí mohu konstatovat, že respondentky tuto skutečnost spojují především s malým povědomím veřejnosti o sociální práci, a také se zaměňováním sociální práce za jiné obory, dále je to spojeno s nízkým finančním ohodnocením sociálních pracovníků. Na celkovém obrazu sociální práce se podílí nemalou měrou i její nejasné vymezení oboru, zkreslený obraz a nedostatečná legislativa (absence profesního zákona). V této oblasti bylo také zjištěno, že z pohledů respondentek je existence profesního zákona vnímána jako jeden ze stěžejních prostředků - faktorů k celkovému uznání profese a k zvýšení prestiže a uznání sociální práce. Ve výsledném modelu je taktéž zřejmé, že sociální práce je velmi nedoceněná až podhodnocena v porovnání s jinými profesemi, je nesmírně psychicky vyčerpávající a finanční ohodnocení je jedno z nejnižších u vysokoškoláků.

Praktickou využitelnost výzkumu spatřuji v několika směrech-faktorech. První se týká faktického legislativního ukotvení pozice sociálních pracovníků a to v návaznosti na zákon o sociálních pracovnících a větší pozitivní propagaci a to za účelem rozšíření povědomí o sociální práci a překonání negativní stigmatizaci. Za vhodné způsoby považuji a vidím zde potenciál, jak naznačily některé respondentky začít se zabývat public relations sociální služby, uspořádat pravidelnou osvětu o sociální práci, besedy, či prezentovat příklady dobré praxe např., exkurze do sociálních služeb, prezentace výrobků-prací klientů, dny otevřených dveří, týden sociálních služeb, kde by se mj. informovalo o možnostech a náplni sociální práce s klienty apod., když se poskytuje dobrá sociální služba, je potřeba se o to podělit. Dobrá reputace se buduje dlouho a těžce, ale ztrácí se prakticky okamžitě. Veškeré aktivity poskytovatele, hlavně masová komunikace, napomáhají k budování dobrého jména. Pro zájemce o sociální službu je dobré jméno jedním ze základních kritérií při výběru poskytovatele sociální služby.

Další oblastí, ve které bych na základě výsledků výzkumu respondentek navrhol je transformace finančního ohodnocení sociálních pracovníků a to vzhledem k jejich psychické

a časové náročnosti a odbornosti. Sociální pracovníci považují svou profesi za odbornou, své znalosti získané studiem za jedinečné, svou profesní roli pro společnost významnou a nemyslí si, že by měla být o tolik níže postavená než jiné pomáhající profese v naší společnosti. Sociální pracovníci, kteří by svou práci mohli vykonávat kvalitně a vykonávali by ji dobře a s chutí, jsou nyní odrazováni stávajícími finančními podmínkami.

Diskuze a závěr

Mým záměrem bylo prostřednictvím této diplomové práce popsat, zkoumat a zhodnotit vnímání profese sociální práce v podmínkách charitních zařízení na území Ostravsko – opavské diecéze. Vyzdvihnout úskalí a specifika této někdy opomíjené náročné pomáhající profese. Práci jsem rozdělil na dvě části teoretickou a praktickou (výzkumnou).

V první kapitole teoretické části jsem se zabýval českou cestou sociální práce. Cílem zde bylo stručně čtenáře seznámit s historií sociální práce a to od 19. století. Byl načrtnut vznik a vývoj zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, se kterým se setkáváme v praxi dodnes. V této kapitole taktéž popisuji dlouho očekávanou přípravu zákona o sociálních pracovnících a jeho význam pro klienty i samotné sociální pracovníky. Navržení zákona o sociálních pracovnících a s ním spojené legislativní ukotvení profese vnímám jako další krok směřující k profesionalizaci a zvýšení kvality výkonu sociální práce.

Druhá kapitola je zaměřena na sociální práci jako autonomní profesi, kde se věnuji vymezení sociální práce spolu s vnímáním sociální práce veřejností, v návaznosti na mýty o roli sociálních pracovníků. Dále jsem specifikoval bariéry bránící dosahování oborových zájmů sociální práce a s tím související téma „mizérie“ či krize sociální práce v návaznosti na ztrátu společenského uznání oboru. Zmínil jsem se o názorech vybraných studentů v USA na sociální práci a poukázal na situaci sociálních pracovníků sociální práce v církevních organizacích v Polsku.

Třetí kapitola svým obsahem seznamuje čtenáře s Charitou ČR jako největším nestátním poskytovatelem zdravotních a sociálních služeb v ČR, jejím posláním a strukturou. Konkrétně se zabývám Diecézní charitou ostravsko-opavskou, kde jsem prováděl výzkumnou strategii s využitím polostrukturovaných rozhovorů s vedoucími pracovníky zkoumaných charitních zařízení-slужeb s cílem identifikovat jejich postoj a názor k sociální práci jako profesi a zjistit, jak dosáhnout, aby sociální práce byla uznávanou a společensky reflektovanou profesí a mohla dosáhnout svých cílů.

Pro praktickou část své diplomové práce jsem zvolil kvalitativní výzkumnou strategii s využitím polostrukturovaných rozhovorů s vedoucími pracovníky zkoumaných sociálních služeb na území Diecézní charity ostravsko-opavské. Zkoumal jsem jejich vnímání, názory, k sociální práci jako profesi, jak dosáhnout, aby sociální práce byla uznávanou a společensky etablovanou profesí a mohla dosáhnout svých cílů.

Z rozhovorů vplynuly řady překážek, které brání, aby sociální práce byla uznávanou a společensky etablovanou, dobře situovanou pomáhající profesí. Jednou z nich je např., nevyjasněnost až zavádějící, zkreslené informace o oboru a nízké povědomí široké veřejnosti o sociální práci. Zajímavým zjištěním je, že respondentky vnímají jako klíčové přijetí profesního zákona o sociálních pracovnících, kde by byl jasně vymezen status a ukotvení sociálního pracovníka. Z pohledů respondentek je existence profesního zákona vnímána jako jeden z faktorů a prostředků k celkovému uznání profese a taktéž k možnému zvýšení prestiže sociální práce. Další překážkou, která brání, aby sociální práce byla uznávanou jsou často nepodložené mýty o roli, významu a nejasné identitě sociálních pracovníků, můžu konstatovat, že tato skutečnost je v úzké návaznosti na nízké finanční i společenské ohodnocení. Negativní vnímání platového rozsahu může omezit nebo popř., odradit studenty od výběru sociální práce jako povolání.

Doporučuji zaměřit případné další výzkumy na spolupráci vedení organizace, zařízení s kaplany a zdravotnickým personálem či na zmapování přínosů služeb kaplanů z pohledu klienta a jeho rodiny, by mohlo přinést zajímavé a prakticky využitelné výsledky.

Tato práce může sloužit jako inspirace nejen odborné veřejnosti či zaměstnavatelům, ale také voleným zástupcům tj., politikům, kteří připravují, navrhuji a následně schvalují danou legislativu k této problematice. Diplomová práce může být motivačním prvkem pro sdělení široké veřejnosti, ale i ostatní odborníkům o potřebnosti a důležitosti sociální práce, aby byla uznávanou reflektovanou profesí a mohla dosáhnout svých cílů.

Použité zdroje a prameny

- ANZENBACHER, Arno. 1991. *Úvod do filozofie*. Přel. K. Šprunk z Einführung in die Philosophie. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství v Praze. ISBN 8004260381.
- ARMSTRONG, Michael. 1999. *Personální management*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 8071696145.
- ASQUITH, S., CLARK, CH. & WATERHOUSE, L. 2005. *The Role of the Social Worker in the 21st Century: A Literature Review*. Edinburgh: Scottish Executive Education Department. ISBN 0755948246.
- BALÁŽ, Roman a Libor Musil. 2016. Faktory bránící dosahování oborových zájmů sociální práce. *Sociální práce/Sociálná práca*, č. 5. ISSN 1213-6204.
- BALÁŽ, Roman. 2014. Možnosti dosahování oborových zájmů sociální práce v organizacích zaměstnávajících sociální pracovníky. *Sociální práce/Sociálná práca*, č. 3. ISSN 1213-6204.
- BEDNÁŘ, Martin. 2012. *Kvalita v sociálních službách*, Olomouc 2012, Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3069-0.
- DENNISON, S., J. POOLE, & B. QAQISH. 2007. Students Perceptions of Social Work: Implications for Strengthening the Image of Social Work among College Students, *Social Work*, 4, pg. 350-359.
- Diecézní charita ostravsko-opavská. /online/. ©2019 /cit. 2019-02-12/. Dostupné z: <http://www.dchoo.caritas.cz>.
- Diecéze ostravsko-opavská. /online/. ©2019 /cit. 2019-02-12/. Dostupné z: <http://www.doo.cz>.
- ELIHOVÁ, Markéta. 2017. *Sociální práce, aktuální otázky*. Praha. Grada. ISBN 978-80-271-0080-4.
- HARTL, P. HARTLOVÁ, H. 2015. *Psychologický slovník* – 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0873-0.
- HENDL, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7367-040-2.
- HENDL, Jan. 2008. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-485-4.
- HENDL, Jan. 1999. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum. ISBN 8024600307.
- CHADIMA, Martin. 2007. *Charitativní péče – Dějiny a současnost*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7041-632-7.

- CHARITA Česká republika, 2020. Osobní sdělení. Oddělení odborných agend.
- CHYTIL, Oldřich. 2007. Epilogue: Walter Lorenz - Social Work - Central and Eastern European Countries. *Social Work and Society*. (5) 3.
- JANEBOVÁ Radka a Libor MUSIL. 2007. Mýty o roli sociálních pracovníků a pracovníc. *Sociální práce/Sociální práca*, č. 1. ISSN 1213-6204.
- JANEBOVÁ, Radka. 2013. et al. Příběhy sociálních pracovníc a pracovníků, kteří nemlčeli Popis prožívaných dilemat. *Sociální práce / Sociálna práca*, č. 4. ISSN 1213-6204.
- JANEBOVÁ, Radka. 2013. et al. Příběhy sociálních pracovníc a pracovníků, kteří nemlčeli Způsoby řešení dilemat. *Sociální práce / Sociálna práca*, č. 2. ISSN 1213-6204.
- JANSKÁ, Vlasta. 2010. *Moc jazyka a jeho vliv na konstrukci profesní identity pomáhajícího pracovníka v oblasti péče o duševní zdraví*. In: SMUTEK, M. et al. *VII. Hradecké dny sociální práce - Rizika sociální práce*. Hradec Králové 1.- 2. října 2010: sborník příspěvků konference /online/. Hradec Králové, Gaudeamus /cit. 2017-02-11/. Dostupné z: http://www.ptohuman.sk/files/2010_sbornik_UHK_Rizika_socialni_prace.pdf
- KELLER, Jan. 1995. *Úvod do sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- KELLER, Jan. In: PETRUSEK, M. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum.
- KODEX Charity Česká republika, Olomouc: Arcidiecézní charita Olomouc, 2009.
- KODYMOVÁ, P., R. SUDA a L. MUSIL. 2012. Profesionální zákon pro sociální práci – potřeba, nutnost, nebo nadbytená regulace. *Sociální práce/Sociálna práca*, roč. 12, č. 3, ISSN 1213-6204.
- KODYMOVA, Pavlína. 2016. *Dopad komunistické propagandy na profesi sociální práce v ČR v období IX. až XII. sjezdu Komunistické strany Československa (1949–1962)*. Fórum sociální práce. 2016/2. ISSN 1804-3070.
- KODYMOVÁ, Pavlína. 2018. Propojení americké a československé sociální práce na území Čech v letech 1918-1936 prostřednictvím aktivit Alice Masarykové. *Sociální práce/Sociálna práca*, č. 5. ISSN 1213-6204.
- KODYMOVÁ, Pavlína. 2013. *Historie české sociální práce v letech 1918–1948*, Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2256-9.
- KODYMOVÁ, Pavlína. 2001. *Sociální práce do druhé světové války*. In: Matoušek, O. a kol.: *Základy sociální práce*. Praha, Portál.
- KODYMOVÁ, P., R. SUDA a L. MUSIL. 2012. Profesionální zákon pro sociální práci – potřeba, nutnost, nebo nadbytená regulace. *Sociální práce/Sociálna práca*, roč. 12, č. 3, ISSN 1213-6204.

- KUZNÍKOVÁ, Iva a kol. 2011. *Sociální práce ve zdravotnictví*, Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3676-1.
- LeCroy, C.W., & STINSON, E. I. 2004. *The publics perception of social work: Is it what we think it is?* Social Work. č. 49.
- MATOUŠEK, Oldřich. 2001. *Základy sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 8071784737.
- MATOUŠEK, Oldřich. a kol., 2003. *Metody a řízení sociální práce*, 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-548-2.
- MATOUŠEK, Oldřich. a kol., 2007. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-7367-310-9.
- MATOUŠEK Oldřich. a kol., 2007. *Základy sociální práce – 2. vyd.* Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-331-4.
- MATOUŠEK, Oldřich. 2008. *Slovník sociální práce*, Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-369-0.
- MATOUŠEK, Oldřich a Jakub DOLEŽEL. 2013. *Domácí historie sociální práce*. In MATOUŠEK, Oldřich. 2013. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál.
- Mezinárodní federace sociálních pracovníků. /online/. ©2012 /cit. 2012-02-12/.
Dostupné z <http://www.iassw-aies.org/global-definition-of-social-work-review-of-the-global-definition/>.
- MIOVSKÝ, Michal. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 8024713624.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. /online/ 2019. Dostupné z <http://www.mpsv.cz/>.
- Stanovy Charity Česká republika. /online/. ©2013 /cit. 2013-03-27/. Dostupné z: <http://www.charita.cz/res/data/014/001598.pdf>.
- MUSIL, Libor. 2013. *Identita oboru/profese sociální práce*. In Oldřich MATOUŠEK a kol., *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0366-7.
- MUSIL, Libor. 2010. *Tři pohledy na budoucnost sociální práce*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-086-3.
- MUSIL, Libor. 2012. Postzděněmoderí institucionalizace oboru a výzvy pro vzdělávání v sociální práci.[Přednáška.] Brno: FSS MU. [on-line]. cit. [20. 7. 2012]. Dostupné z: <http://www.socialniprace.cz/index.php?sekce=8&podsekce=41&ukol=detail&6&id=6>.
- NAVRÁTIL, Pavel. 2000. *Úvod do teorií a metod sociální práce*, Brno: Národní centrum pro rodinu. ISBN neuvedeno.
- NEČASOVÁ, Mirka. 2001. *Úvod do filosofie a etiky v sociální práci*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-2673-01.

- OPATRŇÝ, Michal a Markus LEHNER. 2010. *Teorie a praxe charitativní práce*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta. ISBN: 978-80-7394-214-4.
- POSPÍŠIL, Ctirad Václav. 2002. *Teologie služby*, Kostelní vydří: Karmelitánské nakladatelství. 80-7192-748-1.
- Profesní komora sociálních pracovníků. /online/. ©2019 /cit. 2019-02-12/. Dostupné z: <http://www.pksp.cz>.
- RYMSZA, Marek. 2012. *Pracownicy socjalni i praca socjalna v Polsce Institut Spraw Publicznych*. Warszawa: ISBN: 978-83-7689-051-7.
- SEDDEN, Janet. 2008. *Organisations and Organisational Change*. In: FRASER, S., MATTHEWS, S. (Eds.) *The Critical Practitioner in Social Work and Health Care*. London: SAGE Publications. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.4135/9781446269657.n11>.
- SEIBEL, W. F. a TRUHLÁŘOVÁ, Zuzana. (eds). *VII. Hradecké dny sociální práce - Rizika sociální práce*. Hradec Králové 1.- 2. října 2010: sborník příspěvků konference /online/. Hradec Králové, Gaudeamus /cit. 2017-02-11/. Dostupné z: http://www.ptohuman.sk/files/2010_sbornik_UHK_Rizika_socialni_prace.pdf
- TOMEŠ, Igor a kol. 2002. *Sociální správa*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-560-1.
- Sociálnírevue./vecny-zamer-zakona-o-socialnich-pracovnicich./online/. ©2016 /cit.8.1.2016/. Dostupné z <http://socialnirevue.cz/>.
- Univerzita Palackého v Olomouci, CMTF, Olomouc. Manuál pro psaní závěrečných prací na Katedře křesťanské sociální práce, /online/. ©2019 /cit. 2019-02-12/. Dostupné z: /online/. ©2020 /cit. 2020-03-12/. Dostupné z: https://kks.upol.cz/fileadmin/userdata/CMTF/katedry/Katedra_krestanske_socialni_prace/Manual_pro_psaní_zaverecnych_praci_KKS.pdf.
- WALKER, Ian. 2013. *Výzkumné metody a statistika*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3920-5.
- ZITA, Josef. 2010. Mechanismy inerce v transgenerační (re)produkci profese sociální pracovník/ pracovnice, jejich možná rizika. In: SMUTEK, Martin. et al. *VII. Hradecké dny sociální práce - Rizika sociální práce*. Hradec Králové 1.- 2. října 2010: Sborník příspěvků konference /online/. Hradec Králové, Gaudeamus /cit. 2017-02-11/. Dostupné z: http://www.ptohuman.sk/files/2010_sbornik_UHK_Rizika_socialni_prace.pdf.

Seznam zkratek

apod. – a podobně

ČR – Česká republika

ČSR – Československá republika

č. – číslo

DCHOO – Diecézní charita ostravsko – opavská

DOO – Diecéze ostravsko-opavská

DVO – dílčí výzkumná otázka

IASSW – International Federation of Social Workes - Mezinárodní federace sociálních pracovníků

MPSV ČR – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

např. – například

PKSP – Profesní komora sociálních pracovníků

Sb. – Sběrka

UP – Univerita Palackého v Olomouci

USA – Spojené státy americké

VOŠ – vyšší odborná škola

VŠ – vysoká škola

Zákony

zákon č.108/2006 Sb., o sociálních službách

zákon č. 11/1918 Sb., z. a n., o zřízení samostatného státu Československého

zákon č. 55/1956 Sb., zákon o sociálním zabezpečení

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 Hlavní výzkumná otázka, dílčí výzkumné otázky a tazatelské otázky praktické části diplomové práce.....36

Tabulka č. 2 Informace o respondentkách..... 38

Seznam obrázků

Obr. 1: Mapa Diecézní charity ostravsko-opavské..... 33

Seznam příloh

Příloha č. 1: Zřizovací dekret Diecézní charity ostravsko-opavské..... 58

František Václav Lobkowicz

biskup ostravsko - opavský

Veden starostlivostí o charitní dílo ve své diecézi ve smyslu kánonu 312 § 1 odst. 3 CIC,

zřizují

**Diecézní charitu
ostravsko-opavskou**

k 1. 1. 1997

a tím dle § 6 odst. 1 písm. h/ zákona 308/1991 Sb.
zřizují účelové zařízení s vlastní právní subjektivitou k plnění jeho poslání.

Diecézní charita se řídí ve své činnosti ustanoveními Kodexu kanonického práva
a vlastními stanovami, schválenými diecézním biskupem ke stejnému datu.

PRO VITA MUNDI

.....
kancléř

.....
biskup ostravsko - opavský

Č. j. 7/97 - V Ostravě 2. ledna 1997

Biskupství ostravsko - opavské, nám. Msgre. Šrámka 4, 728 02 Ostrava